

Estetisk - Filosofiska fakulteten
Svenska

Therese Larsson

Hur personliga erfarenheter påverkar
bemötande av pojkar och flickor i förskolan
- ur ett livsberättelseperspektiv

How personal experiences influence refuting
of boys and girls in the preschool
- from a life statement perspective

Examensarbete 15 högskolepoäng
Lärarprogrammet

Datum: 2008-01-17
Handledare: Jonas Andersson

Summary

The aim with this study is to find which importance the individual pedagogue may have for the children in the preschool when they create an identity as a girl or a boy. The own standards and the values are said lie to shallow for how we as adult chooses to refute girls and boys in the child group. This essay is based on one a narrative study in the form of a life story interview. Through interviewing a preschool teacher at two different occasions has I may to take part of her personal experiences of as well working life that private life.

If one is paid from the idea about that sex differences not only is something biological without most also something that is socially constructed over time and rooms, then has of course doubtless the school and the individual pedagogue big importance for how these sex standard are replicated. I have tried to present the statement on the basis of areas that pursue me come to seem as central. The work contains a review of earlier research that links and to those areas as come forward in the statement. In the discussion, I check the method and myself and reflect the statement direct towards earlier research.

The clearest results I can infer is what fantastic limited we people actually are. We believe that we do own and independent choices in the life but turns one on the coin so can we see that we in the alone agency is hugely governed of that culture, that society and that time we live in. We surround ourselves all the time of invisible standards and values that lie to shallow for the decisions we take. I consider that we need more knowledge and we needs to broaden girls' and boys' experience areas. It is moreover the school commissions to counteract traditional sex standards, but the question is how this work sees out in practice.

Keywords: genus, sexes, equality, girls and boys.

Sammanfattning

Syftet med den här studien är att finna vilken betydelse den enskilde pedagogen får för barnen i förskolan då de skapar en identitet som flicka eller pojke. De egna normerna och värderingarna sägs ligga till grund för hur vi som vuxna väljer att bemöta flickor och pojkar i barngruppen. Den här uppsatsen är baserad på en narrativ studie i form av en livsberättelseintervju. Genom att intervjua en förskolelärare vid två olika tillfällen har jag fått ta del av dennes personliga erfarenheter av såväl yrkesliv som privatliv.

Om man utgår från idén om att könsskillnader inte bara är någonting biologiskt utan i allra högsta grad även någonting som är socialt konstruerat över tid och rum, så har ju säkerligen skolan och den enskilde pedagogen stor betydelse för hur dessa könsmönster reproduceras. Jag har försökt redovisa berättelsen utifrån områden som för mig kommit att framstå som centrala. Arbetet innehåller en genomgång av tidigare forskning som knyter an till de områden som kommit fram i berättelsen. I diskussionen granskar jag metoden och mig själv samt reflekterar berättelsen gentemot tidigare forskning.

Det mest tydliga resultat jag kan utläsa är vad otroligt begränsade vi människor faktiskt är. Vi tror att vi gör egna och självständiga val i livet men vänder man på myntet så kan vi se att vi i själva verket är väldigt styrda av den kultur, det samhälle och den tid vi lever i. Vi omger oss hela tiden av osynliga normer och värderingar som ligger till grund för de beslut vi tar. Vi behöver mer kunskap anser jag och vi behöver bredda flickor och pojkars erfarenhetsområden. Det är dessutom skolans uppdrag att motverka traditionella könsmönster, men frågan är hur detta arbete ser ut i praktiken.

Nyckelord: genus, kön, jämställdhet, flickor och pojkar.

Förord

Först och främst vill jag tacka "Marie" för öppenhjärtliga och givande intervjuer. Utan dig hade inte detta arbete blivit av. Jag vill också passa på att tacka Ylva Bryntesson för ett vänligt bemötande och mycket personlig handledning i arbetet med livsberättelsemetoden. Du har varit ett stort stöd. Tack också Margareta Ullström och Björn Bihl för ert engagemang. Till sist ett stort tack till min kära sambo och övrig familj som inte bara stöttat mig genom det här arbetet, utan under hela min studietid. Ni har varit en ovärderlig hjälp då ni ställt upp ställt upp som barnvakter och annat när tiden och orken inte riktigt har räckt till. Ni har varit en förutsättning för att jag nu kunnat ro detta iland. Nu är jag äntligen klar. Tack!

Karlstad, januari 2008

Therese Larsson

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Val av problemområde.....	5
1.3 Syfte.....	5
2. Tidigare forskning.....	5
2.1 Genetiskt eller socialt konstruerat?.....	6
2.2 Begränsningar.....	7
2.3 Normer.....	8
2.4 Könsmaktsystem.....	8
2.5 Strukturer.....	9
2.6 Genusordningen.....	10
2.7 Feminism.....	11
2.8 Skolmiljö.....	12
2.9 Språket.....	13
2.10 Yttre attribut.....	14
2.11 Vuxna och barn.....	14
2.12 Litteraturen; hjälpmedel eller stjälpmedel?.....	15
3. Metod.....	16
3.1 Livsberättelseansats.....	16
3.2 Urval.....	17
3.3 Genomförande.....	18
3.4 Trovärdighet.....	19
3.5 Etik.....	20
3.6 Min egen roll.....	21
3.7 Disposition av berättelsen.....	22

4. Maries berättelse	22
4.1 Uppväxt	22
4.2 Privatliv	24
4.3 Yrkesvalet.....	26
4.4 Strategier i verksamheten	27
4.5 Flickor och pojkar i barngruppen	29
4.6 Förebilder	30
5. Analys av resultat	31
5.1 Uppväxten	32
5.2 Marie idag	33
5.3 Makt eller ansvar?	34
6. Kritisk granskning av metod	35
7. Förslag på vidare forskning	36
8. Slutdiskussion	37
9. Referenser	39
Bilaga	

1. Inledning

Man föds till världen som flicka eller pojke och vilket biologiskt kön man har kan man inte påverka så mycket och i det stora hela kan man ju också tycka att det inte skulle ha någon avgörande betydelse. Som förälder älskar vi våra barn oavsett, men frågan är om det under barnets uppväxt finns skillnader i bemötande och förväntningar ifrån omgivningen beroende på vilket kön vi har som kommer att ge dem olika förutsättningar i livet?

Betydelsen av att omgivningen uppfattar barnets kön varierar antagligen med barnets ålder. Så länge barnet ligger i vagnen är det mer tillåtet att fråga om det är en flicka eller pojke medan det i tvåårsåldern uppfattas lite mer taktfullt att vara osäker. Som föräldrar kan vi ge omgivningen åtskilliga signaler om vilket kön vårt barn har genom att klä flickor och pojkar i olika färger som även dessa varierar med barnets ålder. Man går från ljusblått eller rosa till lite mer starka färger. Särbehandlingen av flickor och pojkar behöver emellertid inte vara så påtagligt som färgen på kläderna eller vilka leksaker barnet har.” Är det lilla barnet argt eller ledset när det gråter? Ser hon/han flörtigt eller busigt på oss? Går han försiktigt eller trippar hon som en liten dam? Vi betraktar idag könsskillnader som något som bör utplånas men medverkar ändå till att upprätthålla dem genom att tillskriva flickor och pojkar olika egenskaper ” menar Nielsen och Rudberg (1991, s34). Det är dessa, många gånger omedvetna processer, som blivit utgångspunkt för denna studie.”

Utifrån idén om att kön inte enbart är biologiskt utan att manlighet respektive kvinnlighet skapas av de sociala strukturer som samhället omger sig av, har jag sökt svaren på hur individer förhåller sig till dessa många gånger osynliga processer i vardagen. Jag lägger ingen värdering i kön utan fokus ligger på hur *en* vuxen person, i det här fallet en pedagog, utifrån egna erfarenheter och värderingar bemöter barnen i förskolan. Hur den enskilde pedagogen väljer att bemöta sina barn kommer i förlängningen få betydelse för hur de skapar en identitet som flicka eller pojke . Tyngdpunkten och min tillika avgränsning har varit att finna hur denna könssocialisering kan se ut i en barngrupp, Studien bygger på *en* persons egen berättelse och dennes personliga erfarenheter.

1.1 Bakgrund

Skolan uppfattas ofta som könsneutral menar Gannerud (2001), i allra högsta grad av lärarna själva som istället framhåller betydelsen av tidig socialisation utanför skolans ram. Det har visat sig att lärare hellre betonar individuella skillnader mellan barn än skillnader mellan pojkar och flickor. Trots detta visar det sig att i beskrivningen av konkreta situationer att

lärarens tolkning är beroende av elevens kön, och att egenskaper då värderas olika beroende på om det är en flicka eller pojke.

Att arbeta med jämställdhet i skolan ingår i mitt blivande uppdrag som lärare och är en del av Lpo 94 samt Lpfö 98, vilket gör den här typen av undersökning angelägen. Förskolans och skolans arbete för ökad jämställdhet behandlas i skollagen, läroplanerna, jämställdhetslagen och FN:s barnkonvention. Enligt skollagen ska den som arbetar inom skolan ”särskilt främja jämställdhet mellan könen”.

Läroplanen för den obligatoriska skolan formulerar följande:

En likvärdig utbildning,

Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan och de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsroller. Den skall ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla förmåga och intressen oberoende av könstillhörighet (s.4).

Mål och riktlinjer,

Läraren skall /.../ verka för att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen (s.13).

Läroplanen för förskolan formulerar förskolans värdegrund och uppdrag:

Saklighet och allsidighet,

Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Förskola ska motverka traditionella könsroller och könsroller. Flickor och pojkar skall i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller (s.4).

Mål och riktlinjer,

Förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar /.../ förståelse för att alla människor har lika värde oberoende av kön, social eller etnisk bakgrund och respekt för allt levande och omsorg om sin närmiljö (s.8).

1.2 Val av problemområde

Man kan tycka att vi kommit långt i arbetet med jämställdhet idag men de psykologiska skillnaderna gör sig fortfarande gällande. Frågan är om vi kan minska reproduktionen av psykologiskt kön genom uppfostran i familjen skolan och på fritiden? Det är viktigt att se båda köns beteende som uttryck för en psykologisk värld som varken flickor eller pojkar bestämmer över själva. De har genom sin socialiseringsprocess tillägnat sig en identitet som flicka eller pojke, vilken de inte bara kan lägga ifrån sig. Tanken är inte att kritisera det ena eller andra beteendet men faran är att man pådyvlar dem grumliga motiv som gör att de inte kan göra egna medvetna val. Det är positivt om pojkar och flickor får utvidga sina erfarenhetsområden, men det får inte leda till att vi samtidigt underskattar alla barns egna önsknings, bara därför att vi tycker att de är alltför könsrollsbundna. Enligt Nielsen och Rudberg (1991) anklagar man ofta jämställdhetspedagogiken och menar att den är opedagogisk då den inte har något utvecklingspsykologiskt perspektiv.

1.3 Syfte

Mitt syfte med den här studien är att ta reda på hur en enskild pedagogs egna värderingar utvecklats genom personliga erfarenheter och uppväxtvillkor. De normer och värderingar som hon själv präglas av utgör inte bara grunden för hur hon önskar utforma sin verksamhet utan är även grunden till det sätt hon väljer att bemöta flickor och pojkar på. Hon är en del av den socialisationsprocess som barnen möter i sin uppväxt och hon får därmed betydelse för hur barnen på sikt skapar en identitet som flicka eller pojke.

2. Tidigare forskning

Den tidigare forskning som jag kommer att presentera framledes kommer även att utgöra min teoretiska bakgrund för denna studie. Detta för att kunna göra den livsberättelse, som skapats genom intervjuer, begriplig för läsaren. När det gäller forskning om kön och genus finns det ett överflöd av teorier. För att tydliggöra några av dem så har jag valt ut de som jag upplever relevanta för det resultat jag kommer att redovisa i ett senare kapitel. Efter detta kommer jag att knyta an resultatet till delar av denna tidigare forskning för en analys. Den forskning som jag delger har även kopplingar till skolan.

I vårt dagliga liv antar vi att varenda människa är antingen man eller kvinna. Vi gör detta antagande för var och en som har levat och för varje människa i framtiden. (...) Det är (eller antas vara) ett faktum att

någon är man eller kvinna. Det är precis lika mycket ett faktum som att man får antingen krona eller klave när man singlar ett mynt; för att avgöra vilket är det bara att titta. (Bronwyn 2003, s.10)

2.1 Genetiskt eller socialt konstruerat?

Nielsen och Rudberg (1991) beskriver hur könssocialisationen hos pojkar och flickor ser ut, det vill säga hur biologiskt kön gradvis blir till socialt och psykologiskt kön när barnet växer. De menar att det finns stora skillnader mellan pojkar och flickors utveckling genom barn- och ungdomsåren och finner också tänkbara orsaker till att det ser ut som det gör. De använder sig av rollteori, kognitiv teori och psykologisk teori, men inte i samma utsträckning. Det mesta är hämtat från psykoanalysen. De beskriver den komplexa verkligheten och vill belysa flera olika aspekter av denna. Frågan de ställer sig är hur olikheten mellan kön reproduceras i ökande grad? Trots att man idag kan se många flickor som spelar fotboll och pojkar som börjat sy eller laga mat så finns det fortfarande psykologiska skillnader som inte tycks försvinna.

Nielsen och Rudberg (1991) har formulerat en teori om utveckling i ett könsperspektiv. Genom sin socialisation får man en identitet som kvinna eller man, vilket medverkar till att olikheter upprätthålls. Då båda könen gärna vill bli accepterade av andra och bli en del av en social gemenskap så försöker de uppfylla rollförväntningar som omgivningen har. Rollteorier ser alltså socialisationen som en inlärningsprocess, där vi successivt internaliserar de normer och attityder som omgivningen önskar att vi ska ha för att bevara den sociala ordningen. Beteenden är resultat av dessa processer. Rollteorier räcker dock inte som förklaring utan för att förstå identitetsskapandet så måste man även förklara hur könsspecifika önskningar och behov uppstår. Det handlar om lust och motivation. Man ser på individen som en aktör och inte helt passiv inför yttre påverkan.

Socialisation och identitetsbildning kan förstås som en process där individen aktivt skapar mening och struktur i den värld som han har fötts till. Det handlar då vidare om en kognitiv teori. (Nielsen och Rudberg, 1991)

Ett schema är som en teori om verkligheten där man hela tiden försöker tolka sin omvärld och göra den meningsfull utifrån det man redan ”vet”. Ibland uppstår det konflikter mellan det nya och det gamla som kan ge olika resultat, antingen försöker man förneka det nya då det känns alltför främmande eller så revideras helt enkelt det gamla. Detta gör att dessa scheman

kan vara ganska konserverande då man ofta väljer att behålla det gamla och trygga säger Nielsen och Rudberg (1991).

Genom ett utvecklingspsykologiskt perspektiv kan man förstå socialisationsprocessen menar Nielsen och Rudberg (1991). Fokus ligger på barnets utvecklingssteg, både socialt, kognitivt och emotionellt, och ger en nyanserad bild av *hur kön görs relevant i olika åldrar*(s.17).

Genom våra tidiga erfarenheter etableras en könssubjektivitet som en grundläggande utformning av vår behovsstruktur och vår psykologiska kapacitet, genom könsrollsuppfostran tillägnar vi oss normuppsättningar som mer eller mindre bestämmer vårt beteende och våra handlingar. Nielsen och Rudberg (1991) förtydligar att roller naturligtvis kan förändras genom rationalitet utan att man för den skull ersätter subjektiviteten.

Bronwyn (2003) kritiserar de allmänt använda begreppen "socialisation" och "könsroller" då han anser att dessa begrepp bara gör oss förvirrade. Det faktum att vi också använder oss av en begreppsmässig uppdelning av en människa i biologiskt jag (kön) och ett socialt jag (genus) bidrar också till förvirringen. Ett exempel på detta är när man som förälder anser sig ha försökt styra eller påverka barnen i en viss riktning som senare visar sig inte gett något resultat. Det kan till exempel handla om att man har en önskan om att ens flicka ska våga ta för sig lite mer, vara mer aktiv eller dylikt men utan framgång. Man vill då gärna skylla på det genetiska. Bronwyn (2003) påpekar att varje karaktäristiskt drag som "hör till" respektive kön finns hos medlemmar av det "motsatta" könet. Idén om att män och kvinnor är varandras motsatser har inte mer grund i fysiologin än en "begreppsmässig uppdelning av världen i dumma eller intelligenta människor, långa eller korta, vackra eller fula" (s. 21). Han menar att det är språket som förser oss med den uppdelning, det är orden som är bipolära inte människorna. Det finns inga säkra bevis för att ett "maskulint" beteende skulle vara en följd av att ha manliga könsorgan, hormoner eller gener, eller tvärtom att ett "feminint" beteende skulle bero på att man har ett kvinnligt könsorgan, hormoner eller gener (s.23).

2.2 Begränsningar

Kärnan i Bronwyns (2003) uppfattning är att han ser kön som en del av den sociala strukturen samtidigt som det är någonting som skapas av - och inom individer när de lär sig de handlingsmönster och normer, genom vilken den sociala strukturen skapas och upprätthålls. Den sociala strukturen har en påtaglig styrka som inte är skild från individen men som man inte kan bortse ifrån. Bronwyn (2003) menar att människor kan välja att följa eller förändra

strukturen men de måste vara medvetna om att den begränsar vad en individ eller en grupp kan göra. Att utveckla och tillämpa nya handlingsmönster, normer eller värderingar är ingenting som anses vara enkelt utan kräver att man ger sig i kast med begränsningar både hos sig själv och hos sin omgivning. Samhället är uppbyggt kring idén om femininitet och maskulinitet, de är en förutsättning för tillvaron och ett resultat av hur livet levs. Som delaktiga i samhället så övertar vi utan vidare dessa vetenskaper om kön, i den form som det konstrueras. Barn lär sig successivt att följa de handlingsmönster som samhället utformat, de lär sig att positionera sig som flicka eller pojke på ett enligt samhällets normer korrekt vis. Vuxna människor vill också bestämma själv och känna att vi har en valmöjlighet. Tyvärr är dessa valmöjligheter ofta mer begränsade än vi tror. Alla situationer har sina ramar och sina överordnande styrsystem, som talar om för oss vad vi kan förväntas välja eller göra. Man kan t.ex. själv bestämma vad man ska ha på sig men inte fullt ut. Det finns begränsningar för vad du kan välja som man eller kvinna. (Bronwyn 2003)

2.3 Normer

Det könsskapande som Elvin – Nowak och Thomsson (2006) vill ringa in sker inom ramarna för ett *normsystem*. Normer är ett system av regler och självskrivna antaganden, vilka sällan uttalas. Ett exempel de ger är att mannen gärna ska vara lite tekniskt kunnig, i alla fall mer än kvinnorna, trots att det inte alltid är så. Det visar att sanningshalten i de normer som råder, inte alltid behöver stämma. Kvinnor är snälla och omhändertagande, mer intresserade av naturen och män har svårt att göra två saker samtidigt är två andra normer som florerar. Vi är snabba att bekräfta dessa situationer då de råkar stämma genom att nicka medhållande och säga något i stil med ”typiskt kvinnor eller typisk män”. Ibland kanske det kan vara så att man utnyttjar detta normsystem som en ursäkt för att komma undan vissa situationer eller uppgifter. Gannerud (2001) hävdar att vi som lärare påverkas av de normer och föreställningar som präglar skolan och dess verksamhet.

2.4 Könsmaktsystem

Hirdman (2003) har gjort begreppet *könsmaktsystem* som till något vardagsnära. Könsmaktsystemet innebär att samhället är ett patriarkalt system, som ordnar människor efter vilket kön de har. Män sätts högre än kvinnor, män tilldelas mer resurser och makt än kvinnor. Denna bild tar både kvinnor och män till sig och betar sig på ett sätt som gör att de passar in i

bilden. ”Kvinnor är det andra könet”, skrev Simone de Beauvoir, och det är precis det som genomsyrar könsmaktsystemet menar Hirdman (2003).

Inom forskning för hur män och kvinnor har det i idag så framhåller man att könsmakt handlar om att få vara subjekt i sitt eget liv. Man menar att den som har makt blir sedd som en egen individ med egen identitet och som ägare till sin egen sexualitet. Ofta blandas makt ihop med vad som är att betrakta som ansvar. Den som står för en slags garanti att något blir gjort eller kanske till och med för att det blir gjort på ett bra eller korrekt sätt. Kvinnor har ofta mer ansvar än makt hävdar Bronwyn (2003).

Läraren i förskolan har olika former av makt som i allmänhet inte utmanas. Förskoleläraren kan till exempel bestämma när en viss händelse eller aktivitet ska börja eller sluta. Ett intressant exempel är fikastunden. Fröken ropar när det är klart och barnen kommer och sätter sig. I en av undersökningarna som Bronwyn(2003) presenterar så brukar ibland flickorna ta över rollen som fröken och ropa in sina kamrater. Vid något tillfälle tar en av pojkarna över istället och ropar till sina kamrater att fikastunden är klart, särskilt riktat till flickorna i dockvrån. Det som hände var dock att ingen kom utan det var precis som att han ingenting sagt. Bronwyn (2003) menar att man då skulle kunna tolka detta som att flickorna inte ger pojkarna tillgång till en position av det här slaget. Men det skulle också kunna vara så att denna makt ses som oviktig kvinnogöra, vilket pojkar inte ska befatta sig med. Genom studier av leken och efter barns reaktioner på litteratur som beskrivits lite längre ner, kan man klart se att manlig makt är det samma som dominans i den offentliga sfären.

2.5 Strukturer

Elvin-Nowak och Thomsson (2006) ger sin förklaring till begreppet struktur. En struktur är något som gör att saker och ting hänger ihop och blir begripliga mönster. En struktur innebär en uppdelning som är begriplig. När man pratar om sociala strukturer, syftar det ofta på uppdelningar mellan människor som har respektive inte har tillgång till vissa resurser. Dessa är viktiga för vårt vardagliga liv, tar vi bort dem så upphör samhället att existera . Så länge som de personliga viljorna och projekten passar väl in i strukturerna så märks de inte men om man vill gå emot dem, som när en lite pojke vill bära kjol eller en kvinna inte vill ta hand om sitt barn, då märks dessa väldigt tydligt. Strukturerna har skapat villkor för de projekt som är möjliga för en människa att formulera i en viss given historisk och lokal situation. Var och en gör saker, lär oss saker och tänker saker som vi ser som fria och utan påverkan. I själva verket har vi inte fått den reella möjlighet att väja som vi borde. Idag kostar det på att gå emot

strukturerna och man måste finna motiveringar för sitt handlande, t.ex. måste kvinnor motivera varför de inte är barnlediga medan män måste motivera varför de är det (Elvin-Nowak och Thomsson, 2006).

2.6 Genusordningen

Då man inte talar om det biologiska könet utan mer om den komplexa verklighet som detta existerar i används också begreppet genus. Gannerud (2001) förtydligar att innehållet i könsrelaterade föreställningar kan se olika ut och förändras över tid. De ser även olika ut i olika kulturer och i olika sociala sammanhang. Betydelsen av genus varierar och samspelar med många olika faktorer inom individen, omgivningen och samhället. Man kan se genusperspektivet som ett *sociokulturellt* perspektiv. Våra uppfattningar om kön och genus skapas och återskapas ständigt genom vad människor säger och gör, och genom våra tankar om oss själva och andra.

Gannerud (2001) belyser genusordningen i samhället. De tar sig olika uttryck och hon delar in dem i olika nivåer.

1. Symbolisk nivå; föreställningar om kön som förmedlar en bild av hur män och kvinnor "är" och "bör" vara. Dessa är djupt rotade i vårt kulturarv och uppfattas ofta som naturliga.
2. Strukturell nivå; innefattar hur aktiviteter och ekonomiska förhållanden är organiserade (arbetsliv och utbildning) Det handlar om aspekter på makt, auktoritet och hierarki.
3. Emotionella och sexuella relationer (äktenskap, föräldraskap, barnomsorg m.m.)
4. Individuell nivå; det individuella könet har stor betydelse för hur individen kan utforma sitt liv och personliga identitet i samspel med omgivningens genusordning.

Genusordningens övergripande mönster avspeglas mer eller mindre tydligt inom varje organisation och institution. Även denna är naturligtvis föränderlig men den har stor betydelse för lärare och elever. I skolan kallar Gannerud (2001) detta för genusregim och den har precis som genusordningen olika nivåer. På symbolisk nivå kan det t.ex. vara synen på

kunskap, vad som uppfattas relevant respektive irrelevant kunskap samt innehåll i skolans värld. Om man ser till den offentliga sfärens historia så har mäns historia, mäns litteratur, mäns verksamheter dominerat läromedel och undervisning. Det finns även manligt ”kodade” ämnen som t.ex. matematik och naturvetenskap och dessa tillskrivs ofta ett högre värde. Målet i skolan kan ofta ses som att ge kunskaper och färdigheter vuxenlivets förvärvsarbete. Rollen som förälder och kunskap om det nödvändiga arbetet i hem och hushåll kommer i skymundan och har inte alls lika stort utrymme. Gannerud anser att för ett rimligt liv är försörjning och föräldransvar lika nödvändiga bitar och påverkar varandra. Även genusrelaterad makt - och arbetsfördelning tar sig uttryck i skolan.

Man kan också se till hur skolan är organiserad när det gäller personal på olika positioner och tjänster. Gannerud (2001) menar att det finns en könsarbetsfördelning som speglar den segregerade könsarbetsfördelningen i samhället i stort. Hon kan se att manlig personal ofta återfinns i positioner med högre status och det finns en könssegregering mellan olika arbetsområden och innehållsområden. Läraren påverkas av den genusregim som finns i skolan och i omvärlden. På så sätt påverkar läraren även sina elever och medverkar till att skapa och upprätthålla könsmönster och genusrelaterade föreställningar bland elever. Skolans genusregim har med nödvändighet alltid innefattat emotionellt engagemang och emotionella relationer som kan betraktas som typiskt ”kvinnliga” företeelser. Gannerud (2001) hävdar dock att inom skolan så har läraren viss makt och auktoritet, vilket ses som typiskt ”manliga” egenskaper, samtidigt som man bygger på emotionella relationer mellan lärare och elever, föräldrar och kollegor. De emotionella relationerna mellan lärare och elev innebär att läraren dessutom blir en betydelsefull person i elevens ögon och därigenom skapas en relationell auktoritet.

2.7 Feminism

I den här studien kommer jag inte att gå närmre in på feminism som begrepp men det är ett ständigt återkommande perspektiv och starkt kopplat till forskning kring kön och genus. För mig är det ett laddat begrepp som lätt kan glida över till att bli någon form av värdering av kvinnor och män. Elvin – Nowak och Thomsson (2006) gör en mycket förenklad beskrivning av feminism som passar bra då jag inte i detalj vill gå in på det. Enkelt uttryckt så är feminism en medvetenhet om att det finns en maktobalans mellan kvinnor och män och en önskan om att det inte ska vara så. Om man utvecklar detta kan man säga att feminism är att se och förstå

att det betyder något att det finns fler män än kvinnor som företagsledare, att det betyder något att tidningar, radio och Tv framställer kvinnor och män på olika sätt. Att se och förstå att kvinnor nedvärderas och män uppvärderas som grupper betraktat och att detta ger effekter i vanliga människors vanliga liv. Feminism är en livsåskådning, ett kunskapsfält och en rörelse för förändring menar Elvin – Nowak och Thomsson (2006).

2.8 Skolmiljö

Molloy (1992) skriver att varje person som befinner sig i ett klassrum bär på en uppsättning av värderingar och attityder, som bottnar i egna köns och klasstillhörigheter. Vad vi är uppfattar vi ofta som normalt. Det normala behöver inte undersökas eller ifrågasättas. Genom att vara bärare av ett visst kön och en viss klasstillhörighet har vi med oss vissa idéer och uppfattningar om vad vi *är* och *inte är*. Förväntar vi oss att flickorna, enligt sin ”natur” ska ha vissa ”naturliga roller” i skolan? Förväntar vi oss också att pojkarna enligt sin ”natur” ska ta andra ”naturliga roller” i anspråk? Molloy (1992) menar att lärare ofta utgår ifrån att flickor är passiva och pojkar är aktiva. En del lärare protesterar mot tanken att de skulle behandla sina elever olika utifrån könstillhörighet och säger bestämt att de behandlar alla elever lika. Resonerar man på det sättet utgår man ofta från en norm menar Molloy (1992).

Att flickor och pojkar tar olika plats i klassrummet är ett känt faktum. Nielsen & Rudberg (1991) har genom observationer funnit vissa skillnader och orsaker till att pojkar många gånger får mer uppmärksamhet än flickor. Flickorna framstår som lugna och välanpassade elever. De är duktiga att läsa, de svarar på frågor och de kommer alltid ihåg att räcka upp handen. Pojkar uppträder helt motsatt. De är inte så aktiva när klassen blir förhörd, men är i gengäld ivriga i diskussionerna. De glömmer för det mesta att räcka upp handen eller börjar otåligt prata när läraren inte reagerar på deras viftande händer. Undersökningarna visar att det är främst könets eget beteende som är olika, men att denna olikhet i sin tur leder till särbehandling från lärarens sida och sålunda förstärks. Lärarna vänder sig till både flickor och pojkar, men eftersom pojkarna själva så aktivt bidrar till samtalet, får de mer uppmärksamheten totalt sett.

Bronwyn (2003) hävdar att skolsystemet har en organisation som tenderar att favorisera pojkar och ger dem fördelar i konkurrensen med flickorna. Det förekommer till och med att betygskraven sänks för pojkarna för att ge dem samma möjligheter som flickorna.

I förskolorna är det inte ovanligt att man avgränsar olika aktiviteter, t.ex. har man en dockvrå. Där känner sig ofta flickorna tryggast men det händer att även pojkar leker där men då är det på flickornas villkor. Det är väldigt sällan som pojkar leker själv i dockvrån. Vad händer då med de undantagsfall som inte passar in i mallen av manligt respektive kvinnligt beteende? Det finns pojkar som tycker om att leka med dockor men måste då för att bli accepterad anamma maskulina beteenden som att vara pappa. Han hamnar då i marginalen vilket inget barn helst inte vill kännas vid. (Bronwyn, 2006)

2.9 Språket

Språket är inte alltid gjort för det resonemang man vill föra. Man säger man och menar oss själva även om vi är kvinnor, vi säger kvinnor i generella termer men menar en speciell grupp kvinnor. Alla människor rör sig med ett språk som innesluter, utesluter och generaliserar. Vi talar om kvinnligt och manligt och sätter det som ledord till andra saker, utan minsta belägg för att det vi uppfinner med orden verkligen existerar ”kvinnligt ledarskap” är ett sådant begrepp som nästan ingen kan förklara (Elvin – Nowak och Thomsson, 2006)

Samhället har också genom olika normer, värderingar och handlingsmönster utformat en speciell språklig form som jag som vuxen deltar i och som vidare påverka hur barnet konstruerar sig som flicka eller pojke. Ett exempel på detta är när man som säger till ett barn - *Duktig flicka*. Det jag ser som en belöning men resulterar istället till att jag skapar och vidmakthåller de könsmässiga och vuxeninriktade delarna av den sociala strukturen med hjälp av den särskilda kategorin ”duktig flicka”. Detta är ett av de sätt som vuxna använder för att koppla ihop begreppen kvinnlighet och dygd inom samhällets diskursiva praktiker. Bronwyn (2003) hävdar att barn och vuxna är medlemmar i ett samhälle som hyllar en maskulinitet som innebär herravälde, dominans och makt. Denna maskulinitet är en idémaskulinitet som vi i allmänhet refererar till när vi drar generaliseringar av det slag som gör alla män överlägsna kvinnor när det gäller styrka och makt; när vi till och med förklarar att män är motsatsen till kvinnor.

... snarare är det så att samhället ställer olika möjligheter till förfogande (...) att ingen individ trycker ner en annan i samhället när det gäller sättet att leva, att tänka, att förstå; det sker genom samhällets struktur, språket och formerna för samspelets bestämda form. (Bronwyn 2003, s.28)

Med utgångspunkt ifrån den mångfalden av motstridiga och motsägelsefulla möjligheter strävar varje människa efter att en rationell och begriplig tillvaro både för sig själv och gent emot andra. Man lär sig de diskursiva kategorierna, relationerna mellan dessa, nyanser i

begrepp och andra viktiga detaljer vi behöver för att kunna kommunicera. Det är det verktyg som vi har till vårt förfogande då vi utvecklar oss till människor, för att förstå vilka vi själva är. Att positionera sig som människa med de begrepp som står till buds inom en viss social ordning innebär att man också är med om att skapa denna sociala ordning och upprätthålla den (Bronwyn, 2003).

2.10 Yttre attribut

Att positionera sig som kvinna eller man är även fysisk process. Det handlar då om de yttre attributen. Klädsel och frisyra är den tydligaste form av kroppslig erfarenhet som skiljer manligt och kvinnligt åt. Kläder och frisyrer är ytterligare en av de praktiker som vuxna överför till barn som understryker deras kön och ser till att det blir dominerande drag i deras utseende. Undersökningar som gjorts visar att barn som inte haft förmåga att tydliggöra sitt kön på rätt sätt gent emot sin omgivning känner sig misslyckade (Bronwyn, 2003).

2.11 Vuxna och barn

De roller som barnen får lära sig lägger sig som en lackering upp på de verkliga biologiska skillnaderna hävdar Bronwyn (2003). Enligt modeller om socialisation och könsroller lär sig barnen normalt sin könsroll via en vuxen person omkring barnet. Barnet blir sedan mer eller mindre pressat att upprätthålla den rollen av så väl föräldrar som kamrater, medier och många andra. Då ses barnet som en passiv mottagare. Man tar inte heller hänsyn till att personen själv är med och i konstruktionen och upprätthållandet av den sociala världen som en följd av hur denne själv uppfattar världen. Bronwyn (2003) anser att socialisationsteorin vilar på föreställningar om barnet och relationerna mellan vuxna och barn. Det finns också en strävan efter att finna orsak verkan. Om man ska kunna göra kopplingar till hur barn behandlas och hur de beter sig så bör man anta att behandlingen *orsakat* beteendet. Ett exempel som Bronwyn (2003) ger är mammorna som ammar sina barn. Det finns undersökningar som visar att mammorna ägnar mer tid åt att amma sina pojkar än flickor. Detta ses som ett led i att pojkar lär sig att erkänna sina gena behov och att förvänta sig att de ska tillfredställas. Flickorna i sin tur får lära sig att anpassa sig är det enda sättet att få sina egna behov tillfredställda

2.12 Litteraturen; hjälpmedel eller stjälpmedel?

Bronwyn (2003) har i sina undersökningar funderat över hur barn förhåller sig till litteratur. Litteratur är ju någon som förekommer på ett eller annat sätt både i förskolan och i skolan. Skolans läromedel har genom tiderna varit väldigt mansdominerad. Författarna är oftast män och innehållet handlar oftare om män. Bronwyn (2003) har bedrivit sina undersökningar i förskolan och har då tittat närmare på sagans betydelse i konstruktionen av kön. Utifrån ett feministiskt perspektiv har han analyserat innehållet i ett antal utvalda sagor. Budskapet i sagorna kan tolkas som lite revolterande gent emot den traditionella könsrollen då flickor ska vara tysta och snälla medan pojkar bör vara aktiva, starka och tuffa. Då man ska tolka barnens reaktioner så kan de under själva lyssnandet ta parti för den som man skulle kunna se som den svaga länken i berättelsen men samtidigt visar barnen en distans där man visar att den är det jag inte är/ vill vara. Ett exempel är pojken som ville dansa balett men blev retad av sina klasskamrater. Han hade dessutom påtryckningar hemifrån där man ansåg att han istället borde ägna sig åt något mer pojkkänt, gärna en bollsport eller dylikt. Trots omgivningen reaktioner så väljer han baletten och får därmed utstå mycket trakasserier, men det går bra för honom och han blir en duktig dansare. Sagan slutar ”lyckligt” kan man tycka ur ett vuxenperspektiv och man skulle kunna se budskapet som att man faktiskt kan gå andra vägar än de man normalt sett väljer, att man ska våga tro på sig själv. Det slutar med att pojkens klasskamrater har skrivit *Oliver är stjärna* (istället för mes) på skolan vägg.

Barnen är lite förbryllade efter slutet på sagan då de inte har en aning om varför klasskamraterna ändrade uppfattning och den mest uppenbara tolkningen blir då att fröken har sagt till dem att skriva så. Den andra förklaringen (från en pojke) hänger ihop med den traditionella manliga logiken som säger att det är okej att göra kvinnliga saker bara du gör det bättre än alla andra. Att de vuxna i sagan tar Olivers parti ligger helt i linje med det förväntade mönstret att vuxna anser att pojkar har potential, det spelar ingen roll vad de gör.

Flertalet av barnen som lyssnade på sagan fortsatte att hävda att pojkar ska göra pojsaker och flickor ska göra flicksaker. En flicka som faktiskt tycker om att spela fotboll, vilket anses pojkigt, lämnar till och med ”bevis” för att hon även tycker om att leka med sin barbie docka. Barnen tyckte veklingen inte att Oliver skulle ha valt dansen hur mycket han än tyckte om det. Under samtal uttryckte barnen vad de ansåg vara pojsaker respektive flicksaker. En del

tyckte det var okej att pojkar plockade blommor och vissa tyckte att flickor kunde spela fotboll, men bara en tyckte att både flickor och pojkar kunde hålla på med gymnastik.

Bronwyn (2003) menar att det kanske inte alls är säkert att Oliver (som hade huvudrollen i sagan jag refererat till ovan) kan övertyga någon att röra sig i samma riktning, då berättelsen inte ses som tillräckligt övertygande. Det huvudsakliga värdet i sådana här berättelser, som han ser det, är dess förmåga att bjuda in till diskussioner och därmed göra de sätt som könsrelationer skapas på till någonting synligt och tillgängligt för analys.

3. Metod

Det finns mycket socialisationsforskning som studerar hur lärare utformar och anpassar sin yrkesroll, men till skillnad från många andra yrkesroller, som anses påverkas positivt av socialisationen, så anser man att den socialisation som lärare genomgår ofta är ett problem. De utsätts på något vis för negativa skolrutiner och lärarrutiner. Forskning om lärarsocialisation och lärarkulturer bygger på deltagande observationer eller intervjuer. Det finns också djupintervjuer av enskilda lärare där man ofta är inriktad på läraren som person, lärarens personliga utveckling och förändring samt upplevelser av arbete och arbetssituation man intresserar sig helt enkelt för helheter och livssammanhang. För att kunna få en förståelse för hur lärare utformar sitt arbete så måste man ta hänsyn till personliga livshistorier och professionella erfarenheter (Gannerud, 2001)

Jag är som person intresserad av människor och deras historia. De personliga erfarenheterna är en god källa till kunskap och ger mer konkreta bilder av verkligheten anser jag. Mitt val av metod känns därmed naturligt. Det problemområde jag valt lämpar sig dessutom väldigt bra för den *livsberättelsemetod* som jag kommer att redogöra för här nedan. Centralt för denna forskning är ”strävan efter att utgå ifrån människors erfarenheter och berättelser som grund för en ökad förståelse av pedagogiska fenomen”. (Petersen och Glasdam, 2007, s.288).

3.1 Livsberättelseansats

Livsberättelse skapas när en person muntligt berättar om sitt liv och sina erfarenheter. Metoden bygger på livsberättande intervjuer med en viss struktur där den intervjuades liv står i fokus. Det är de intervjuades egna uppfattningar och tolkningar som har störst betydelse. Ofta handlar intervjuerna om utvalda delar eller händelser i en persons eller en grups liv. Bryntesson (2006) ger en bra beskrivning av metoden med hjälp av Lieblich m fl. (1998); ett

livsberättelseperspektiv passar särskilt bra när man vill lära sig om sociala fenomen, en historisk period eller en individs personlighet. Genom den narrativa ansatsen kan man få en förståelse för berättarens livsstil, kultur och historia”. Jag är inte ute efter vissa skeenden eller händelser, då till exempel observationer hade varit mer lämpligt, utan jag vill ha en förståelse för individen. Livsberättelser är en metod men kan även ses som ett perspektiv. Genom en livsberättelse skapas en identitet som bland annat visar vem personen är och hur han eller hon vill betraktas, samt förklarar handlingar och förhållningssätt gent emot omgivningen (Héctor Pérez Prieto, 2006). I min studie intresserar jag mig således för den intervjuades personliga erfarenheter och egenskaper. Målet med livsberättelsen (life story) blir att skapa en livshistoria (life history) som utgångspunkt för en analys av, i det här fallet, vem är den här personen och vilken betydelse får hon för de flickor och pojkar hon möter i sin barngrupp?

Användningen av livsberättelser i samhällsvetenskapliga studier är inget nytt fenomen. Ansatsen hade en storhetstid under 1900-talets första decennier med chicagoskolans sociologiska studier, men hamnade senare i skuggan av den stora utvecklingen av kvantitativa metoder. Livsberättelseansatsens brist på siffror och statistiska analyser hade under en period svårt att klara ”objektivitetstester”, vilket var nödvändigt för att vinna fullt legitimitet inom vetenskapen. I takt med de senaste decenniernas större intresse och öppenhet för subjektiviteten, ser man inte detta längre som en begränsning eller ett problem, utan det ses även som en möjlighet. Det starkt subjektiva inslaget i livsberättelser och därmed förmågan att lyfta fram olika perspektiv och röster har blivit en styrka. En styrka som öppnar teoretiska och metodologiska möjligheter för studie av frågor om erfarenhet och identiteter, som är centrala i dagens samhälle. (Héctor Pérez Prieto, 2006)

3.2 Urval

Antal och personer som blir utvalda för en undersökning beror på vilket syfte man har. För min del är syftet finna hur en enskild lärare genom sina egna värderingar och föreställningar kan påverka könsocialiseringen gent emot barnen och då står endast en person i fokus för detta. Får vi fel personer i vårt urval kan det leda till att hela undersökningen blir värdelös i relation till den utgångspunkt man har ifrån början. Syftet med kvalitativa intervjuer ska vara att öka informationsvärdet och skapa en grund för djupare och mer fullständiga uppfattningar om det fenomen vi studerar. Urvalet görs systematiskt utifrån vissa medveten formulerade kriterier som är teoretiskt och strategiskt definierade. Detta urval görs inte utifrån en klart

definierad teoretisk ståndpunkt utan utifrån den förförståelse, de för-teorier och de förutfattade meningar vi har då projektet startar. Vi kan öka informationsvärdet genom att använda intervjupersoner som på goda grunder kan antas ha rikligt med kunskap om de fenomen vi undersöker. Detta inbegriper personer som är mer medvetna än andra eller som brukar reflektera över sin situation. Det finns dock en fara att sådana personer kan snygga till verkligheten och ge övertygande, men förvrängda beskrivningar. Men om man är medveten om den faran, kan sådana personer ändå vara värdefulla intervjupersoner. (Holme och Solvang, 1996)

Jag visste inte på förhand vem som skulle bli föremål för den här studien. Det är en fördel om den person man träffar för en sådan här djupintervju inte är allt för bekant. Det kan påverka samtalet och de tolkningar man gör. Via kontakter fick jag således reda på att den här kvinnan, som jag valt att kalla Marie, kunde vara lämplig för studien. Mina kriterier för den person som skulle ställa upp var att denne skulle ha en tillräckligt lång yrkeserfarenhet för att kunna ge en mer nyanserad bild av sig själv som person och sitt yrkesverksamma liv. Dessutom ville jag att personen skulle vara utbildad lärare. Personen jag valt är dock förskolelärare men har ett stort engagemang och intresse för genusfrågor. Hon uppfyller dessutom kravet på yrkeserfarenhet. Då jag ansåg att hennes stora intresse för genusfrågor skulle gynna studien så valde jag att ha med henne trots mina tidigare kriterier och tanken var sedan att komplettera studien med ytterligare en person. En person som arbetade som lärare i grundskolan. Av olika skäl blev det inte så. Då idén med det hela var att göra två intervjuer med varje person så fanns det tyvärr inte tillräckligt med tid för någon att ställa upp med så kort varsel. När min tid började rinna ut i sanden fick jag ta beslutet att nöja mig med det ”material” jag hade. Personen som har tagit sig tid- och valt att ställa upp i den här studien har varit mycket positiv och engagerad och gett mig givande samtal för undersökningen.

3.3 Genomförande

Det kan vara svårt att i förhand bedöma hur lång tid en sådan här intervju kan ta. Det beror dels på den intervjuades berättelse naturligtvis men även på den som intervjuar, vilka följdfrågor denne har och så vidare. Vi avsatte två timmar till varje intervju men de tog inte mer än ungefär en- en och en halv timme vardera. Jag hade valt ut tre teman för de här intervjuerna. Under den första intervjun så fick Marie dels berätta om sitt *intresse för*

genusfrågor och hur detta tog sig i uttryck, men hon fick också *beskriva sin roll som förskolelärare*. I den andra intervjun hade jag fokus på *Marie som person*.

Innan intervjuerna hade jag haft både telefon och e-post kontakt med Marie och jag hade bifogat henne ett personligt brev (se bilaga) som beskrev min studie i korta drag samt redogjorde för de tre teman(se bilaga) som vi skulle komma att tala om så att hon skulle ha en chans att förbereda sig. Av tekniska skäl hade inte Marie kunnat ta emot detta material innan den första intervjun så den uppfyllde kanske inte riktigt mina förväntningar. Syftet med att ha teman, istället för färdigställda frågor vilket är ett vanligt förfarande i kvalitativ forskning, är att denna intervju helst ska mynna ut i någon mer avslappnad dialog mellan den intervjuade och den som intervjuar. Att välja teman ska vidare leda till att den som intervjuas själv får välja ut vad eller vilket denne vill berätta om sig själv. Till varje tema hade jag skrivit förslag på följdfrågor och dessa hade jag med mig till intervjun och de blev sålunda underlag för det första samtalet.

Den andra intervjun löpte på utan några större bekymmer. Marie hade då kunnat förbereda sig på ett annat sätt och även jag kände mig mer avslappnad i den situationen. I den förra kände jag att jag fick anstränga mig lite mer för att finna lämpliga följdfrågor som inte alltid kändes naturliga.

Vid båda intervjuerna användes en diktafon för att slippa anteckna under själva intervjusituationen vilket jag själv kan uppleva stör koncentrationen och samtalet mellan mig och den intervjuade. Efter varje intervju transkriberade jag sedan samtalen, skrev ut dem och utifrån detta har jag sedan gjort mina tolkningar och funnit centrala bitar som jag valt att lyfta fram.

Tid och plats för intervjuerna fick Marie själv välja och dessa genomfördes då i ett konferensrum på hennes arbetsplats.

3.4 Trovärdighet

Det finns ofantligt många tolkningar och sätt man kan förstå eller analysera en livsberättelse menar Lieblich, Tuval-Mashiach och Zilber (1998). Därför anser de inte att man i livsberättelser kan använda sig av kriterier som annars är vanliga inom forskning: reliabilitet,

validitet, objektivitet och generaliserbarhet. Författarna har istället tittat på den mängd kriterier som finns och sammanställt dem till fyra riktlinjer som de anser är viktiga för livsberättelsens trovärdighet. Dessa riktlinjer är enligt Lieblich m.fl. (1998); bredd- användning av rikligt med bevis i form av citat och alternativa förklaringar, sammanhang – med hjälp av flera delar i tolkningen ge en fullständig och meningsfull bild, insiktsfullhet att man i berättelsens presentation är originell och uppfinningsrik samt pragmatisk nytta - ge en tydlig analys och se till att det litterära värdet i berättandet även för vidare forskningen.

Jag har försökt att hålla mig till dessa kriterier. Jag har framförallt använt väldigt mycket citat som styrker de bitar jag valt att belysa i Maries berättelse. Jag har använt mig av de bitar som jag anser vara viktiga för sammanhanget och hoppas att det finns en röd tråd i presentationen. Jag hoppas att man kan finna ett värde i berättelsen och att den väcker funderingar, om inte annat så på det personliga planet.

3.5 Etik

Etiska avgöranden sker inte på något särskilt stadium av intervjuundersökningen utan aktualiseras under hela forskningsprocessen. Det är viktigt att etiska frågor lyfts upp redan i början av undersökningen. Kvale (1997) understryker vikten av att man erhåller undersökningspersonernas informerade samtycke att delta i undersökningen, d.v.s. man informerar undersökningspersonerna om undersökningens generella syfte, om hur undersökningen är upplagd samt vilka risker och fördelar som kan vara förenade med ett eventuellt deltagande. Informerat samtycke innebär också att de deltar frivilligt i undersökningen och har rätt att dra sig ur när som helst. I den informerades samtycke ingår också att avgöra hur mycket information som ska ges och när den ska ges.

Det också viktigt att säkra konfidentialitet för alla inblandade. Det betyder att privata data som identifierar undersökningspersonerna inte kommer att redovisas. Om det skulle bli aktuellt att publicera information där det finns en risk att de kan kännas igen av andra måste undersökningspersonen godkänna detta. 109

Man måste även ta hänsyn till de konsekvenser som eventuellt kan vara förenade med ett deltagande. Det finns en etisk princip om fördelaktighet som innebär att risken att en undersökningsperson ska komma till skada ska vara så lite som möjligt. De potentiella

fördelarna för en undersökningssperson och betydelsen av att den kunskap som erhålls ska uppväga skaderiskerna för undersökningsspersonen. I det idealiska fallet bör det råda en ömsesidighet i vad undersökningsspersonerna ger och vad de mottar genom att ställa upp i undersökningen. Situationen ska inte leda till att den intervjuade avslöjar saker som den

3.6 Min egen roll

Kvale (1997) hävdar att forskaren själv är det viktigaste redskapet inom kvalitativ forskning. Man bör vara kunnig på det område som är föremål för undersökningen, behärska konsten att samtala, ha språkkänsla och man bör vara en god lyssnare för att förstå intervjupersonens speciella sätt att uttrycka sig. Livsberättelseforskarens uppgift är för det första att skapa förutsättningar för att en berättelse ska komma till stånd, vanligtvis med hjälp av livsberättelseintervjuer. För det andra är det forskarens uppgift att försöka förstå, få grepp om och lyfta fram de i intervjusituationens konstruerade berättelserna så att de kan bilda grunden och driva det fortsatta arbetet. Den tredje uppgiften forskaren har är att sätta dessa personliga berättelser i relation till andra berättelser, som t.ex. vetenskapliga teorier, kontexta bestämningar och historiska skildringar skapade med andra källor, eller att relatera dem till andra livsberättelser. Slutligen har forskaren som uppgift och ansvar att framställa en slutprodukt, d.v.s. sin berättelse om den studerade personens berättelse. (Héctor Pérez Prieto, 2006).

Det är viktigt att man som forskare även är medveten om den egna förförståelsen påpekar Kvale (1997). De berättelser som utformas är sociala konstruktioner och tolkningsförfarandet äger rum redan i ett tidigt skede. Forskaren skapar genom dialog med intervjupersonen den gemensamma förståelsen och berättelsen hävdar flertal författare till livsberättelsemetoden skriver Bryntesson (2006). I relation till tolkningarna och den gemensamma förståelsen är det sedan väsentligt att också fundera på det faktum som Kvale (1997) belyser, risken för ”överidentifiering.” De perspektiv, synsätt och den förståelse man redan har och som man tillsammans skapar kan lätt göra att man blir lite ”hemmablind”, vari man riskerar att missa andra tolkningsmöjligheter. Om man enligt Mishler (1999) ser berättelserna som socialt konstruerade så innebär det att jag som forskare är med i skapande processen, i konstruktionen av den berättelse jag återger, samtidigt som jag genom den här uppsatsen är med och skapar en ny version. (Bryntesson, 2006)

3.7 Disposition av berättelsen

Jag har som sagt använt en hel del citat. Ibland följer det flera efter varandra. De beror på att vi under intervjun har återkommit till frågan vid ett flertal tillfällen. Alla Maries uttalanden är skrivna inom citattecken och med ett mindre typsnitt än övrig text. Jag har inte använt Maries dialektala uttal utan skrivit det i så korrekt svenska som möjligt. Jag har däremot använt mig av vissa tecken för att förtydliga samtalets ”struktur. Jag har inte redovisat fniss eller skratt i citaten. Mina egna uttalanden har jag uteslutet helt, mina egna funderingar genomsyrar istället mellantexten till viss del. Här är de tecken eller symboler jag använt mig av;

(...) = utesluten text

... = tystnad

..... = Längre tystnad

Fetstil = betoning

4. Maries berättelse

Marie är en kvinna i 40 årsåldern. Hon är gift och har tre söner, varav två snart vuxna. Hon är utbildad förskolelärare och har arbetat som detta i snart 15 år. Hon förmedlar en bild av sig själv som en ganska självständig person som vet vad hon vill. Hon tar för sig av livet och tycker om när det händer saker. Hennes stora passion är att resa, favoritresmålet är Grekland. Hon tycker också om att gå på konserter, teater eller konstutställningar. Den berättelse som Marie delger mig berättar inte så mycket om hennes barndom som hennes vuxenliv. Hon ser tillbaka på sin tid från gymnasiet och fram tills idag.

4.1 Uppväxt

Marie är uppvuxen i en liten mindre stad och har under årens lopp, av olika anledningar, flyttat runt lite grand. Hon är ett så kallat sladdbarn och har en 15 år äldre syster som hon på grund av ålderskillanden aldrig haft så mycket gemensamt med. Hennes föräldrar var lite äldre och hon bodde i stort sett själv med dem under hela sin uppväxt. Hennes syster flyttade hemifrån när Marie var ca 4-5 år. Något som genomsyrar hela berättelsen är bland annat att Maries intresse för samhällsfrågor. Ett intresse som hon hade med sig under hela sin uppväxt.

”(…) jag har alltid intresserat mig för rättvisa och jämställdhetsfrågor fast jag kanske inte haft så klart för mig vad det handlade om egentligen. Men det har varit viktiga saker för mig att vara självständig och klara mig själv och… och stå på egna ben och veta vad jag vill och så.. har varit väldigt viktigt för mig och så …under gymnasietiden var det mycket…politiska diskussioner och filosofiska diskussioner med kompisar och lärare och så där”.

I hemmet däremot fördes det ytterst lite diskussioner. Hon ser inte hemmet som ett forum för detta. Ändå beskriver hon sina föräldrar som ganska otraditionella i sina roller.

” …min familj var ju traditionell så till vida att min mamma var hemma och pappa jobbade men min mamma lagade maten fast tyckte aldrig om det, så det gjorde pappa, och han bakade finesstårter och mamma bakade julkakorna men under protest så det har aldrig riktigt, som sagt var, pappa broderade och höll på med de här lite lugnare grejerna då…”

Hon nämner också vid ett flertal tillfällen att hon hade många kusiner som verkat spelat stor roll för de resonemang Marie fört genom åren. De är några år äldre än henne men hon var tidigt med och, i alla fall lyssnade, på dem när de förde radikala diskussioner om ”livet”. Marie läste en språklinje på gymnasiet och hade tänkt läsa vidare till engelsklärare. Planer som senare ändrades. När hon under gymnasietiden träffar en ny väninna växer också intresset för att resa fram.

”(…) hon hade bott i många olika länder på grund av sin pappas jobb. Vi fann varandra direkt och började resa tillsammans direkt. Hon var en sån som ville ut och resa, så att när vi var 17 år så tågluffa vi i norden i tre veckor (….)sen när vi var 18 år så tågluffa vi i Europa i tre månader…så hon har nog påverkat mig då”

Men intresset för att resa har hon även gemensamt med sin mamma tror hon. Hon beskriver sin mamma som en ganska äventyrlig person som själv gav sig ut på långa resor för att besöka sin syster på olika håll och kanter i världen. Ett intresse som hon tyvärr, precis som Marie, inte delade med sin man.

”(…)..hon har alltid tyckt om att resa så, men då har väl hennes liv i den tiden hon levde och pappa hållit igen henne lite mer för vad hon kunde göra riktigt så mycket som hon ville…men jag kan se mer klart på det idag och hon hade nog levt ett helt annat liv om det hade…om hon levt under en annan tid.”

4.2 *Privatliv*

Marie lever i vad man skulle vilja kalla en väldigt modern och otraditionell familj. Det är hon som snickrar, byter däck på bilen och sköter de tekniska bitarna hemma medan hennes man är den som städar, bakar och lagar mat. Det är ingenting som hon eller hennes man infört på ett medvetet eller strategiskt sätt menar hon utan det har fallit sig naturligt från allra första början. Frågan är hur detta påverkar deras tre söner. Jag undrar om Marie reflekterat över detta.

”Ja, mycket... eftersom jag alltid har uppfattat de här frågorna som viktiga, och min man också, han har ju valt ett otraditionellt yrke som sjuksköterska och har inte några av de här typiskt manliga intressena heller. Han är inte så intresserad av datorer eller maskiner eller teknik eller han var över 30 år när han tog körkort, så det har varit tvärsom roller hemma hos oss jämt då. (...) det är jag som snickrar och betalar räkningar och han bakar bullarna och städar och så då, det har varit naturligt för mig och honom att vi ska ha det så här...så det är klart att det har påverkat barnen, det är jag helt övertygad om”.

Hon har fört mycket diskussioner med barnen om jämställdhet och ju äldre barnen blir så tycker hon att hon kan se positiva resultat. Den äldste anser hon lever väldigt jämställt med sin sambo där han sköter lika mycket städning och diskning och tvättning som flickvännen gör. Han har också glasögonen på sig när det gäller den bild som media och reklam förmedlar. Barnen har både tjejkompisar och killkompisar, precis som hon själv hade som liten, och de har alltid fått välja fritt när det gäller kläder eller aktiviteter.

”...och när den äldste födde så varvi väldigt tydliga med att han fick välja vad han ville och vad han tyckte om vad det gäller kläder och leksaker, och han har alltid tyckt om rosa när han var yngre, han valde rosa pyjamasar och rosa overaller och vantar, mössa, allting sånt så länge tills han själv upptäckte att det var lite udda då.”

Hon poängterar dock att alla killarna även har ett stort idrottsintresse och samtliga spelar eller har spelat fotboll. Ett intresse som varken Marie eller hennes man har men som kompisar påverkat dem till

”..fast ändå är han, han är en fotbollsskille ...utav värsta sorten så att han spelar fotboll och har gjort i alla år och ..tränat mycket och provat på väldigt många idrotter och så..”

Omgivningen, eller framförallt, barnens kamrater kan ibland ha reagerat på de roller som Marie och hennes man har i hemmet och berättar särskilt om en episod då en av barnens kamrater kom hem, och Marie höll på att lägga golv.

” (...)just då så sågade jag med sticksågen och då kom det en liten kille, den yngstes kompis då, han var kanske 7-8 år då vid den tiden..;

– Marie vad gör du?

– Jag lägger golv, sa jag.

– Ja men får du låna Anders såg?

– Ja, men det är inte Anders, det är min såg. Anders tycker inte om såna där maskiner som låter och är farliga, sa jag. Men har inte din amma någon såg?

”Då blir de ju alldeles förskräckta...men det är ju det här att kunna bryta mönstret”

Marie har ju alltid tyckt om att resa, Vilket inte hennes man gör, så för det mesta så har hon själv tagit barnen med sig och gett sig iväg på egen hand. De åker gärna till Grekland, men då är det inga charterresor utan hon föredrar det där lite spontana och att planera själv. Det har blivit en och annan öl luffning genom åren.

”Jag är nog lite rastlös så, jag tycker om när det händer saker...jag tycker inte om att var still för länge...och kan och andra sidan längta efter så här när julen kommer så ska jag gå i pyjamas hela dagen men när själva julen kommermen jag tycker det är väldigt skönt att säga att jag ska göra det. Nej men jag hämtar nog kraft och energi från människor tror jag mycket och från att resa, jag vill gärna ha en resa inplanerad så här, jag älskar kartor och små ...förbereda mig för resor...jag har hyllor med böcker hemma...läsa om och så...”

För Marie har det alltid varit viktigt med ett eget liv, att inte bara ge sig hän åt sin familj eller sin man utan hon tror att man behöver visa för sig själv och andra att man faktiskt har fler roller

”...men så länge jag har yrkesarbetat så har jag i alla fall arbetat heltid, dels har det vart , ja som sagt för att få en inkomst och så har det varit för att med tanke på pension och ATP , jag vill inte ha tre barn och en massa tid som försvinner både från tid man är hemma ...sen har det alltid varit viktigt för mig att visa mina barn det här att jag har ett eget liv utanför mammarollen , så jag har alltid gjort väldigt mycket saker på egen hand också. Jag har rest med kompisar , jag har ...gått ut med väninnor, läst kurser på universitetet och på så vis visat dem att jag har fler roller än bara mamma som finns hemma för det ...då tror jag man är med och för vidare de här rollerna som uppoffrande mamma som finns hemma då (...)..det har varit jätteviktigt för mig och det har varit mycket för min egen skull, för min egen överlevnads skull att jag inte bara haft en roll då”

Det har aldrig varit ett problem att kombinera ett självständigt liv med familjelivet anser hon.

Det kan ha varit lite tuffare under småbarnsåren men hon har alltid haft stöd ifrån sin man

som istället har varit mer hemmakär och valt att stanna hemma. Men visst känner hon av krav och förväntningar ibland.

”Mm ja...jaaa....krav och förväntningar, det är väl på olika sätt som man har krav och förväntningar som , det är väl också det här när man hamnar mitt i livet på något sätt, från alla håll. Mina föräldrar är döda då men annars har man ju haft förväntningar och krav från föräldrarna och under deras sjukdomstid så var det en period då ...samtidigt som man har krav på den man bor i ihop med, från mannen , så man känner ju sig i den här åldern i livet lite pressad i livet från alla håll och kanter och ska vara alla till lags. Samtidigt som man ska fixa det här med utseende att hålla vikten och allt vad det nu är som man ska tänka på också nu då så att ... och ett jobb...för mig har det i alla fall varit viktigt att ha, jag har alltid jobba heltid ...och det har varit viktigt av flera anledningar, dels för försörjningen förstås men det har också varit viktigt för min egen skull. Jag har inte velat jobba deltid. Nu har det gått bra, för dels har min man, ja tidigare i alla fall jobbat på schema så han har alltid haft någon dag ledig i veckan och så att han har varit mer hemma med barnen och så, han har haft lättare att ta ledigt för vård av sjukt barn och så när de var yngre också då så att han har haft mycket mer tid med dom(...)Nu har det ju alltid varit så hos oss att Anders har varit mer hemmakär, som tjuren Ferdinand som går vid sin korrek och så då. Så att han varit mycket mer hemma och jag har varit mer ute då..”

4.3 Yrkesvalet

Då Marie för tillfället inte hade något arbete så var det hon som var föräldraledig med de två första pojkarna. De var under den här tiden som hon bestämde sig för att bli förskolelärare men det förde i sin tur med sig att det var tvungna att flytta på sig igen. Hon började studera då pojkarna var 2 och 3 och ett halvt år gamla. Efter utbildningen fick hon jobb på ett föräldrakooperativ och arbetade där i tolv år. Under tiden hon arbetade så fortsatte hon att läsa kurser på universitetet parallellt. Det sista hon gjorde innan hon slutade på kooperativet var att läsa en kurs i genuspedagogik vilket visade sig att hon skulle komma att få nytta av. Hon trivdes väldigt bra på kooperativ men sökte nya utmaningar.

”...så nu har jag arbetat på kooperativ i nästan tolv år och för tre år sedan fick jag en tjänst i kommunen, då kände jag att jag gjort mitt inom kooperativen. Jag ville ha en mer professionell arbetsgivare och jag ville ha en mer...större organisation så jag kunde utvecklas också, som pedagog och inom andra områden och så”.

Åren på kooperativen säger Marie ändå är några av de bästa åren som förskolelärare.

”..ja....jag kan väl känna att jag är ganska nöjd med den tiden jag hade på föräldrakooperativet , vi drog igång det sen var jag verksamhetsansvarig där under några år. Det var en väldigt rolig period. Jag tyckte om kombinationen av att vara pedagog och ha ...en större, vad ska man säga, relation med , kontakt med föräldrarna alltså hela familjerna så. Det tyckte jag om, man kände dem väldigt väl, samtidigt som det kan bli ett hinder om

det är svårt eller besvärligt så. Men jag tyckte vi skötte det ganska proffsigt på den tiden i alla fall, det var ...ja det måste jag säga var en rolig tid. Att man känner sina barn och sina familjer så väl”

Frågan är om Maries yrkesval kunde sett helt annorlunda ut. Hon nämner att hon alltid varit intresserad av att snickra bland annat.

”Ja, jag har alltid, det här med att snickra och så har jag alltid tyckt om, vi hade en sommarstuga ute på någon ö i skärgården hemma och då var det , ja, släkten hade runt omkring stugor så där så jag var alltid med mina farbröder och så och plågade dom och snickra eller gjuta eller ..hålla på liksom...(...) Men då kommer ju de här förväntningarna från omgivningen in och styr väldigt mycket för mig själv också. Det var aldrig något alternativ för mig att ha det som yrke utan när det var dags att välja gymnasieutbildningen eller yrke så där så har det, mina föräldrar som är en del äldre, för dom så var liksom yrke för mig enligt dom sekreterare, sjuksköterska, möjligtvis lärare eller något sånt där, fast de har sett att jag i alla år har tyckt om att snickra eller så, så är det ingen som tyckt, eller ens tänkt tanken, och inte ens jag själv...(..)för det var så främmande, men hade det varit idag så hade jag kanske valt en annan inriktning eller så då. Men, men då fanns inte det alternativet för mig heller. Fast jag alltid har gillat att...ja....hålla på med ..så fanns inte det på min karta heller.”

”Ja, så det är ju något man hoppas på nu att man verkligen kan påverka, både skola och eleverna själva och se vad de faktiskt är intresserade av och få uppbackning på det . Inte att de måste välja ut efter kön och de förväntningar man har...(..)Ja, man har ju bara halva kartan till buds när man ska välja inriktning på något sätt”

4. 4 Strategier i verksamheten

Marie brinner ju som sagt för frågan om jämställdhet, vilket är något som hon nu även fått tillfälle att arbeta mer specifikt med, i barngruppen framförallt. I denna berättelse kommer begreppen genus och kön vara aktuella och jag ber Marie definiera dem och förtydliga vilken betydelse dessa begrepp får i skolan eller i hennes verksamhet.

”Kön mellan benen och kön i huvudet...enkelt förklarar.. och d å jag tänker på genus då handlar det om föreställningar och förväntningar utifrån biologiskt kön då.. eller ja att vi har mycket föreställningar och förväntningar på kvinnor och män och det är socialt betingat och över tid och plats och rum (...)...jag tror det spelar ganska stor roll fast vi inte tänker på det. Jag tror att det kan spela roll i många situationer som till exempel läromedel eller...hur vi tilltalar barngruppen eller elever...vilka förväntningar vi har på dem och så ..men ofta tror jag att det är omedvetet. (...)

Det är inte någon som med ont uppsåt tror jag tänker sig att det ska vara ojämnställt så...men det blir så ändå, vi har det med oss i vårans ryggsäck, upplevelser och erfarenheter o så...(..)Det är väl det vi ska försöka lära oss att få syn på, hur vi är och hur vi gör.”

Det finns de som anser att man är en lite av en fredsbrytare då man ska arbeta med jämställdhet. Varför ska vi ha en könsneutral skola? Det finns helt enkelt en anledning till att

vi föds som flicka eller pojke och att vi därmed lämpar oss för olika saker anser många. Marie är dock av en annan åsikt.

”Nej, vi ska inte ha en könsneutral skola. Vi ska ha en skola som erbjuder alla möjligheter och tillgångar som finns hos alla ...att vi ska bredda så mycket som möjligt, vi ska inte ta ifrån någon något utan vi ska låta både pojkar och flickor prova på olika positioner och olika roller ...åh få välja fritt bland dem utan att begränsas. De är det vi ska prova, eller det är det vi ska jobba emot. (...) och det är lätt att säga det som du säger att ...pojkar är pojkar och flickor är flickor men är ju bara det att det finns ju inte någon färdig mall eller nåt att alla flickor är likadana eller att alla pojkar är likadana.. utan det är större variationer inom gruppen kvinnor än det är mellan kvinnor och män och tvärsom(...)det är inte så lätt att säga att så här är en kvinna eller så här är en man så har det alltid varit för det har det inte heller alltid varit, våra roller har ju utvecklats otroligt mycket.. det här med genus är ju väldigt mycket...det är ju bara att gå tillbaka en femtio eller hundra år och se vilka möjligheter som fanns för flickor, kvinnor och män ...”

Marie beskriver det arbete hon lägger ner i barngruppen väldigt konkret och medvetet. Det är både osynliga och synliga strategier för hur man som pedagog kan bemöta flickor och pojkar i barngruppen.

”Mm.. det är ju två bitar av det här kan man säga, det ena är att kunskap är det viktigaste arbetsredskapet man har, för om jag är medveten så kan jag låta bli att säga det här grodorna ...jag tänker på vissa saker jag gör, men det kanske inte syns på en vägg eller syns så här tydligt och konkret så att det är mer ett förhållningssätt som blir viktigt, hur jag står hur jag säger o hur jag gör och...ja sen är det ju den här andra biten också, den rent fysiska miljön, hur man möblerar eh.. vad man kallar rummen för och så har vi tagit bort det här med dockvrå så har vi ett stort rum som, med hyllor och där står det lådor med bilar, lådor med djur, lådor med dockor, lådor med dockkläder, konstruktionsmaterial. De står, ja, bredvid varandra på en hylla och så får man ta den låda man vill leka med och ta med sig och behöver inte ta med dockan till dockvrån eller bilarna till bilmattan eller så och då blir det mer att man blandar olika material och leker tillsammans på samma ställe pojkar och flickor och så då.. och man kan bygga konstruktionsmaterial till djuren eller dockorna eller vad det nu är så man, det är såna saker som barnen kanske inte tänker på men som vi tillrättalägger för att det ska bli en bra verksamhet då.”

”(....)sen har vi gjort andra saker också så som för att få bort där med att man alltid väljer samma kompisar och samma kön då som man gärna vill leka med så har vi haft en stund kanske varannan dag där vi har, barnen får välja på kort vad det är de vill leka med, enligt vissa ritualer håll jag på att säga.... så dom får titta på korten tillsammans runt en samling och sen så får dom under tystnad då, det är ju de äldre barnen som fixar det här, så får dom välja ett kort så kanske det blir flera stycken som tar dockskåpet och då får dom gå dit och leka, och det kan ju vara två killar och en tjej, då har man valt med vad man vill leka istället för med vem man vill leka, annars är det så lätt att säga att dom tre tjejerna går dit och...så, så det har varit väldigt lyckat.”

4.5 Flickor och pojkar i barngruppen

Hon kan se skillnader mellan pojkar och flickor i barngruppen. Hon anser att flickor är mer verbala än pojkar och de ägnar sig i regel åt skilda aktiviteter, men det finns också näst intill osynliga processer som präglar skolans verksamhet anser hon.

”Generellt sett så.. så jag vet faktiskt inte ..det kan vara på olika sätt.. i olika ämnen eller...olika situationer kan det nog vara, men jag tror att ..det man hör elever och vuxna prata om också det är det att pojkar får mer utrymme, de tillåts gå längre, de tillåts höras mycket mer och flickor får inte så stort spelrum. De får tillsägelser så fort dom går lite utanför ramarna och pojkarna tillåts gå mycket, mycket längre innan de får någon tillsägelse...så på så sätt så tror jag att vi värderar dem väldigt olika

”Ja,.. generellt sett kan jag tycka att det är skillnader till viss del, vi har pojkar som är mindre verbala än vad flickorna är, där är det ju så att vi ska sticka fram en fot och så blir skon knuten utan att man behöver säga någonting ... eller ställa fram ett mjölkglas så fylls det på med mjölk (...) Medan tjejer är mer verbala, de uttrycker sig mer, - Kan jag be att få mera mjölk tack, och - Visst kan du det . Vi pratar mycket mer med flickor och uttrycker oss mycket mer verbalt med dom, så det är någonting som, idag pratar man mycket om kompensatoriskt ..till flickor eller pojkar, det som dom traditionellt inte har då) Och det är en sådan sak som vi arbetar med, det verbala uttryckssättet för pojkar.

Marie menar också att vi talar på olika sätt till flickor och pojkar, vi lägger omedvetet in olika värderingar i språket, vilket också får betydelse för hur flickor respektive pojkar uppfattar sig själva.

”..jag kan väl ta dom här klassiska att man ofta berömmar tjejer för sitt utseende, hår eller kläder eller så och pojkar mer för egenskaper och då är det något att tänka på när dom kommer på morgonen och de har sina nya rosa paljettbeströdda gypaskor och tycker att –”titta här vilka fina skor” jag har och så . Då det är klart att man får bekräfta att jag de är jättesnygga men kan du springa fort i dem, är de bra liksom, passar de dina fötter.. du kan visa mig sen när vi kommer ut hur fort du kan springa ...Att man lägger till något annat så...inte bara ge flickor beröm för utseende eller kläder...och likadant för pojkar också då att man kan, det blir ju lite kompensatoriskt över det här också så att man inte bara säger ”cool” eller en ”tuff” tröja eller någonting utan att man ..säger - Hoppas att den är varm, eller att du inte fryser eller liksom lägger till någonting annat så.. (...) Det är någonting och att vi har bestämt hos oss att inte använda begrepp som ”typiskt pojkar” eller ”typiskt flickor” för att förstärka, så att barnen hör ...”

Det är inte helt ovanligt att man i arbetet med jämställdhetsfrågor i skolan delar upp barn i tjej- respektive killgrupper har jag märkt. Detta är inget Marie förespråkar om man inte har ett syfte och ett mål med det.

”Jag tycker det är ok om man har ett mål och ett syfte med det och att det är i så fall att kunna få en mer ... jämställd slutprodukt om man säger. (...)Ja, då jag inte tycker det är ok att man bara säger nu ska tjejerna ha gymna och nu ska killarna ha gymna så är det inget mer med det, då är det tjejgrupp och killgrupp. Det är inte och ha jämställd verksamhet utan det tror jag istället att vi segmenterar och fastställer de här...och könsmarkerar verkligen. Men om man tänker sig så här att vi har sett att det är bara pojkar som spelar bandy här ute t.ex. när jag gick förbi förut så var det bara pojkar som spelade bandy, och vi kan anta att det är en massa tjejer som vill spela bandy också och det får vi reda på när vi går runt och frågar dom men man det är för tufft. Då kan man göra så här att man tar flickorna, tränar dom för sig i att vara lite tuffa, våga tävla, våga liksom ta för sig och så tränar man pojkarna i en grupp, ta det lite försiktigt och oj nu ramlar han, nu får vi se hur det gick liksom, nu får vi ta hänsyn till varandra och eh.. passa varandra och inte bara köra på sitt eget race och så här, och sen är det ju meningen att dom ska kunna spela tillsammans pojkar och flickor på samma nivå då. Och då kan jag se poängen men att dela, men inte bara dela för att dela

4.6 Förebilder

Med tanke på hur mycket tid barnen ändå tillbringar i förskolan och skolan så måste det finnas goda förebilder för barnen. Sedan om dessa förebilder ska kallas manliga eller kvinnliga är ju diskutabelt.

”Jag tror vi har förebilder med oss hela tiden...jag tänker direkt på det här med män i förskolan och den diskussionen som varit...att även om vi har män i förskolan så det därmed inte jämställt utan det är viktigt vilka roller vi har som personer i förskolan, så det inte blir att nu kommer Nisse in här nu kan vi spela bandy och snickra. Då är vi med och befäster könsrollerna utan det är viktigt för oss kvinnor inom förskolan också att vi kan ta fram skruvmejseln och göra de här sakerna och att Nisse kan baka o så, så att sådana saker tror jag är viktiga precis som med föräldrar hemma också om man ser att pappa bakar eller diskar eller att mamma kan byta däck på bilen så tror jag att det påverkar i det långa loppet.”

Marie tillägger dock att hon anser att hela verksamheten förlorar på att den är så kvinnodominerad. Frågan är då om detta är för att män har en annan auktoritet eller är det för att pojkar behöver manliga förebilder eller är det så att flickorna förlorar på att bara ha kvinnor omkring sig?

”Nej jag tror att ...i alla delar av samhället så behövs det både män och kvinnor, vilket är målet med jämställdhet också att det ska vara så jämt som möjligt då (...)jag tror att vi tillför olika saker som män och kvinnor då. Jag tror att det är nyttigt både för små pojkar och små flickor och se att män är bra på att ta hand om barn och att de då är förebilder för pojkar som själv ska bli pappor en vacker dag när de växer upp och...och jag tror att vi där kan vara med och bryta ganska mycket vad som är traditionellt eller ...inte då.”

Hon tycks också bekymrad för den bild av män, vilket media framställer. Hon anser inte att den ger barnen några direkta förebilder.

”..och maskulinitetsforskningen pågår för fullt och det kommer ut böcker i drivor om män som skriver om mansroller, plus att vi ser allt våld som händer också...fotbollshuliganer, motorcykelgäng och allt oprovocerat våld ute på stan ..man kan titta på drunkningsolyckor som huvudsakligen är män och trafikolyckor. Så den här synen på män och maskulinitet ochden blir väldigt ensidig ..den rollen är väldigt snäv att passa in i för män...(..)så vi behöver utöka den här rollen och visa att det finns andra alternativ och andra sidor också och då tror jag att det är bra att män får ansvaret för barnen och då tror jag att det är bra för barnen.”

Media och reklam har ett väldigt stort ansvar anser Marie. Hon har glasögonen på sig och ser hela tiden hur olika budskap vinklas.

”Vi lever ju i en medievärld, barn ser 3000 bilder per dag har dom räknat ut och det är klart om det är ett visst budskap i alla dom bilderna de får i tidningar eller TV så påverkar ju det omedvetna, det tror jag ju.. (...).det är nu inte så intressant i sig tycker jag, det här med färger och rosa eller blått eller så, det spelar en mindre roll, däremot är det mer intressant hur dom framställt pojkar och flickor i reklamen, och då menar jag hur kläderna.. man ser att pojkkläder är rymligare och lösare och större och flickkläder är trångare och smalare ...höga kroppsskurna tröjor och jackor som är korta och skor som inte är funktionsdugliga ..och material som inte ..alltså det är bekymmersamt (...)och att pojkar ofta i reklam är utomhus, är aktiva, de har saker in händerna, de spelar boll och gör saker medan flickorna är tysta och försiktiga och sitter inomhus ...generellt.”

5. Analys av resultat

Mitt syfte har varit att ta reda på hur en enskild pedagog, i det här fallet Marie, påverkar flickor och pojkars identitetsskapande. Det är ingen tvekan om att Marie är en väldigt medveten person som lägger ner ett stort arbete i att skapa de bästa förutsättningarna för barnen. Hon har tänkt på det mesta anser jag. Vilka barn leker med, vad de leker med, hur den fysiska miljön ser ut, hur man talar till barnen och så vidare. Jag har försökt att läsa mellan raderna för att finna kryphål eller upptäcka saker som hon faktiskt själv kanske inte har tänkt på, men det är svårt, och kanske är det inte heller det jag ska göra har jag kommit fram till. Alla som läser detta kan säkert få många bra och konkreta tips på hur man kan arbeta med jämställdhet i skolan, vilket är värdefullt i sig, men vad jag är intresserad av nu, är ju egentligen anledningen till varför Marie valt att arbeta på det här sättet. Hur har Marie kommit dit hon är idag? Vilka värderingar har hon och hur uttrycker sig dessa.? Vilken betydelse får Maries egna erfarenheter för barnen i förskolan? Hur ser hennes egen socialisationsprocess ut? Utifrån den bild jag har av Marie kan jag dra vissa slutsatser, sen om dessa är riktiga eller inte kan bara Marie själv avgöra.

5.1 Uppväxten

Genom våra tidiga erfarenheter etableras en könssubjektivitet som en grundläggande utformning av vår behovsstruktur och vår psykologiska kapacitet, genom könsrollsuppfostran tillägnar vi oss normuppsättningar som på mer eller mindre bestämmer vårt beteende och våra handlingar (Nielsen & Rudberg, 1991). Marie är uppvuxen tillsammans med sin mamma och pappa, som hade ganska otraditionella roller. Redan här kan man ju förmoda att Marie får signaler som påverkar den egna synen på både familjeliv och könsroller. Hennes mamma och pappa hade lite tvärtomroller hemma, precis som Marie har i sitt eget förhållande idag. Att hennes pappa lagade mat, bakade och dessutom broderade kan man ju förstå inte var så vanligt på den tiden. Hennes mamma uppskattade inte hushållssysslorna på samma sätt men försökte så gott det gick att leva upp till de förväntningar som omgivningen hade på vad det innebär att vara en god mor och hustru. Hon lagade maten och bakade julkakorna men tyckte aldrig om det säger Marie. För Marie blir det aldrig självklart vem som skulle göra vad utan hon har med sig en öppnare och mer tillåtande syn på vad man anser vara kvinnligt respektive manligt redan från hemmet.

Socialisation och identitetsbildning kan förstås som en process där individen aktivt skapar mening och struktur i den värld som han har fötts till. Det handla då vidare om en kognitiv teori menar Nielsen & Rudberg (1991). Marie ingår i en social gemenskap, i en kultur och en tidsanda och det är klart att hennes egen omgivning påverkar Maries uppfattning om både sig själv och sin familj och kanske är det därför som detta intresse för jämställdhet och rättvisa har växt fram. Från ett omedvetet behov av att skapa ordning och mening med det som sker omkring henne. För att förstå identitetsskapandet så måste man även förklara hur könsspecifika önskningar och behov uppstår hävdar Nielsen & Rudberg (1991)

Marie framstår också som en väldigt självständig person. Hon var i princip ensam barn under sin uppväxt eftersom hennes syster flyttade hemifrån tidigt. Hon har däremot haft många äldre kusiner som varit viktiga genom åren och kanske är det denna kombination som gör att Marie varit tvungen att stå på egna ben tidigt. Hon såg upp till dem och ville vara delaktig. Syskon sägs annars ha väldigt stor betydelse. På både gott och ont. Det framgår aldrig att Marie behövt konkurrera med någon, vilket säkert betyder att hon kunnat få sina behov tillfredställda på ett annat sätt än om hon haft syskon i hemmet. När man inom tidigare forskning talar om syskon så har det visat sig att pojkar ofta får mer uppmärksamhet än

flickor menar Bronwyn (2003). Detta skulle kunna ses som ett led i att pojkar lär sig att erkänna sina egna behov och att förvänta sig att de ska tillfredställas. Trots att Marie inte är pojke så kanske det är på det här sättet Marie fått sina styrka, att våga ta för sig på ett annat sätt än vad som är vanligt bland flickor.

5.2 Marie idag

Den sociala strukturen har en påtaglig styrka som inte är skild från individen men som man inte kan bortse ifrån. Bronwyn (2003) menar att människor kan välja att följa eller förändra strukturen men de måste vara medvetna om att den begränsar vad en individ eller en grupp kan göra. Marie valde att bli förskolelärare fast hon egentligen kanske lika gärna kunde ha blivit snickare eller målare. Detta tycker jag är ett klockrent exempel på de begränsningar som vi omger oss av. Trots att Marie alltid haft ett intresse för olika typer av hantverk så fanns det aldrig ens med i fantasin att hon faktiskt kunde arbeta med det. Det framgår aldrig var detta intresse kom ifrån men det är ju ytterligare ett exempel på att det faktiskt finns flickor och pojkar som faktiskt vill ägna sig åt andra saker än det som står till buds. Alla situationer har sina ramar och sina överordnande styrsystem, som talar om för oss vad vi kan förväntas välja eller göra. Man kan t.ex. själv bestämma vad man ska ha på sig men inte fullt ut. Det finns begränsningar för vad du kan välja som man eller kvinna. Många av de övergripande ramarna handlar om föreställningar och oskrivna lagar, som i sin tur handlar om kön (Bronwyn, 2003). Det är inget eget val om man som pojke får välja på att bli läkare eller bilmekaniker, som flicka får du välja på kjol eller klänning, utan det är först när man som flicka och pojke kan välja på detta samlade utbud. När en pojke kan välja mellan rosa eller blått, när en flicka kan välja mellan att bli frisör eller svetsare som vi kommit någon vart anser jag. Så länge som de personliga viljorna och projekten passar väl in i strukturerna så märks de inte men om man vill gå emot dem, som när en lite pojke vill bära kjol eller en kvinna inte vill ta hand om sitt barn, då märks dessa väldigt tydligt. Strukturerna har skapat villkor för de projekt som är möjliga för en människa att formulera i en viss given historisk och lokal situation. Var och en gör saker, lär oss saker och tänker saker som vi ser som fria och utan påverkan. I själva verket har vi inte fått den reella möjlighet att väja som vi borde. (Bronwyn, 2003). Nu är ju yrke inte något biologiskt fenomen. Det vill säga det är från begynnelsen neutralt och inte könsbestämt. Men beroende på vilket kön som kommer att dominera yrket kan det kanske ”socialt” sett bli det menar Molloy (1992).

Tiden och den kultur vi lever i är alltså den som begränsar oss. Vilken syn vi har på manlighet respektive kvinnlighet kan ju se väldigt olika ut, i olika tid och på olika platser. Bronwyn hävdar att människor kan välja att följa eller förändra strukturen. Att utveckla och tillämpa nya diskurser är således ingenting som anses vara enkelt utan kräver att man ger sig i kast med begränsningar både hos sig själv och i den omgivande strukturen. Kunskap anser Marie är det viktigaste verktyget men jag tror också att viljan och motivationen måste finnas, kanske kommer den naturligt med kunskapen. Marie tror att det är en generationsfråga och det går trögt men man måste ändå se att det ger resultat på sikt. De som idag är engagerade menar Marie är medelålders kvinnor framför allt. Att det är just kvinnor kan ju bero på att det är de som har mest att vinna på detta menar hon, män kan istället uppleva ett hot.

”..ja det är klart att kvinnor är mer engagerade än män...överlag... och det är klart det kan ju bero på att vi har mer att tjäna.. rent om man säger.. ekonomiskt eller maktstrukturmässigt och så har ju kvinnor fått jobba mycket för och komma någon vart...så det är väl alltid de som sitter längs ner som har mest och jobba för om man säger (...) men kanske inte lika engagerande för dom som ..hm.. inte har de här konkreta sakerna som man kan tjäna på det då(...).och det kan vara lite hotfullt, fast och andra sidan finns det andra saker de kan tjäna på det, som tid med barnen och andra saker så...(...).men och sen ..hm.. det känns nästan som att det är mera så här medel ...som jag.. i medelåldern...nej men när man har kommit till någon sorts insikt och varit med ett tag och så (...) jag tycker många unga idag är ganska omedvetna ändå om hur det ..dom vet hur det ser ut men dom bryr sig inte så mycket.”

Maries intresse för att resa kan säkerligen också påverka hennes egna uppfattningar om manligt och kvinnligt. Genom de resor hon gör får hon också ta del av många olika kulturer, där synen på män och kvinnor kan se annorlunda ut. Hon möter ideligen nya platser och personer som färgar av sig och tar sig i uttryck på ett eller annat sätt. Gannerud (2001) menar att innehållet i könsrelaterade föreställningar kan se olika ut och förändras över tid. De ser även olika ut i olika kulturer och i olika sociala sammanhang.

5.3 Makt eller ansvar?

Makt och kvinnlighet är begrepp som sällan kopplas samman. Det finns forskning som visar att kvinnor till och med uppfattar makt som någonting negativt. Marie däremot anser jag vara en kvinna med makt, i alla fall över sitt eget liv. Hon är målmedveten och självsäker och har kontroll över sitt liv. Ansvar och makt är nära kopplat till varandra menar Bronwyn (2003). Ansvar är däremot kopplat till kvinnlighet, så kanske är det *ansvar* Marie tar. Ett ansvar för att inte föra den traditionella rollen som uppoffrande mamma vidare, hon tar ansvar genom att

lita på sin man, att han gör ett minst lika bra jobb som hon. Hon har tagit ansvar för att ge sina barn fler valmöjligheter, där andra kanske hade backat, och hon har tar ansvar för att de flickor och pojkar hon möter i barngruppen ska få så goda förutsättningar som möjligt. Makt och ansvar kan också kopplas till Maries yrkesroll. Gannerud (2001) hävdar att inom skolan så har läraren viss makt och auktoritet, vilket ses som typiskt ”manliga” egenskaper, samtidigt som man bygger på emotionella relationer mellan lärare och elever, föräldrar och kollegor. De emotionella relationerna mellan lärare och elev innebär att läraren dessutom blir en betydelsefull person i elevens ögon och därigenom skapas en relationell auktoritet. Marie beskriver sin tid på föräldrakooperativet som väldigt positiv. Det var en tid som verkligen präglades av goda relationer med föräldrar och barn, vilket hon trivdes väldigt bra med. Det framgår aldrig riktigt varför Marie valde att bli förskolelärare men kanske handlar det om just detta. Det är ett sätt att få makt att kunna vara med och påverka från början. Kanske har vi ett litet maktbegär vi som väljer att bli lärare, men förhoppningsvis på ett positivt sätt.

Jag drar den slutsatsen att Marie genom sina egna erfarenheter och sin egen uppfattning av kön får en positiv betydelse för flickor och pojkar i förskolan. Hon reflekterar ständigt över olika dilemman som uppstår och försöker hela tiden att ha ”glasögonen” på sig. Detta är *Maries* berättelse och *min* tolkning. Varje person som läser detta har sedan fritt fram att dra nya slutsatser och göra egna tolkningar, det är då det börja hända något. Om vi kan lyfta upp ämnet och skapa en diskussion.

6. Kritisk granskning av metod

Trots att jag kanske inte fått fram några häpnadsväckande nya resultat så har jag, på det personliga planet, jag fått en djupare förståelse för de fenomen som den tidigare forskningen beskriver när gäller social konstruktion av kön. Den metod jag valt anser jag fortfarande, enligt vad jag beskriver i metoddelen, vara väldigt väl lämplig för denna form av undersökningar men mitt upplägg kunde ha sett annorlunda ut. Metoden kräver mycket förberedelse och jag kanske inte hade riktigt klart för mig hur min slutprodukt faktiskt skulle komma att se ut. Det har varit mödosamt, men en lärprocess i sig att arbeta med den här typen av forskning. Jag har försökt identifiera mina svagheter genom arbetes gång och funnit flertal saker som jag skulle ha gjort annorlunda idag.

Kvale (1997) menar att en professionell intervju förutsätter att den som intervjuar är väl insatt i ämnet. Det anser jag att jag varit då jag tagit del av ofantligt mycket forskning och litteratur

inom ämnet. Då jag funnit det mesta väldigt intressant har det varit svårt att avgränsa sig, både vad det gäller vilka delar som skulle anses relevanta för studien men även hur stor del av de ”delarna” som skulle rymmas i den här typen av undersökning. Jag har haft en arbetsam process då jag hela tiden försökt avgränsa de fakta som jag velat ha med, utan att för den skull kullkasta flytet och sammanhanget i texten. De bitar som jag valt bort får jag se som mina egna nyvunna kunskaper inom området.

Maries stora intresse för genusfrågor trodde jag skulle gynna studien men kanske blev det istället så att både hon och jag blev väldigt isolerade i tänket ”bara” kring detta. Marie har så mycket kunskap om ämnet och precis som jag i det här skedet kändes hon väldigt påläst. Detta är just vad Holme och Solvang (1996) fastslår när de säger att det finns en fara i att välja någon som är allt för väl insatt i de fenomen man studerar. Detta har jag nu fått erfara i detta arbete. Ett tag kändes det som att det inte fanns mycket kvar att analysera. Hade jag valt en person som inte hade haft Maries ”glasögonen” på sig så tror jag att det hade gett både denne och mig fler oväntade detaljer och beskrivningar. Är man påläst är det lätt att man hamnar i statistik, siffror och yliga beskrivningar av olika situationer. Jag riktar inte denna kritik till Marie, som jag ser som mycket kompetent inom området, utan det handlar om mitt eget val av intervjuperson med tanke på undersökningens syfte.

En annan svaghet jag upptäckt hos mig själv, är förmågan att intervjua. Tyvärr hade jag inte hunnit göra några testintervjuer innan, vilket Kvale (1997) anser är det bästa sättet för att bli en bra frågeställare. Jag upplevde inte att jag fick det naturliga flytet i intervjuerna som man strävar efter. Holme och Solvang (1996) menar att intervjusituationen måste präglas av *tillit*. Det är en krävande situation även för den som intervjuas och det gäller att både den som forskar och den som intervjuas kan argumentera och redovisa för sina åsikter. Det är ju inte helt osannolikt så att jag kan ha formulerat ett otydligt syfte med studien inför min intervjuperson, vilket gjorde att fokus kom att hamna så mycket i Maries yrkesverksamma liv som faktiskt handlar väldigt mycket om jämställdhetsfrågor.

7. Förslag på vidare forskning

Enligt den tidigare forskning jag presenterat så har litteraturen inom förskola och skola stor betydelse för hur vi framställer flickor och pojkar. Om man ser till den offentliga sfärens

historia så har mäns historia, mäns litteratur, mäns verksamheter dominerat läromedel och undervisning menar Gannerud (2001). Detta är något som jag finner intressant men som Marie aldrig går in något närmre på i sin berättelse. Litteraturen används många gånger i pedagogiskt syfte i värdegrundarbete i skolan men frågan är vad man vill uppnå. Det huvudsakliga värdet i de berättelser som Bronwyn (2003) redovisar, är dess förmåga att bjuda in till diskussioner och därmed göra de sätt som könsrelationer skapas på till någonting synligt och tillgängligt för analys. Det vore en intressant undersökning att titta närmre på hur uppföljningen av sagor och berättelser ser ut i verksamheten eller ur en annan aspekt ta reda på vad barnen upplever då de får höra olika sagor eller berättelser. Ytterligare en tanke finns på att så göra en ren litteraturanlys, av läromedel eller kanske av en särskild författare eller ett visst material som på ett eller annat sätt används inom förskola/skola.

8. Slutdiskussion

Vad blir då kontentan av detta arbete? Har jag funnit de svar jag eftersökt och vad tar jag med mig i framtiden? Det är ingen tvekan om att det på det personliga planet gett mig många nya perspektiv och jag har fått en djupare förståelse för ämnet. Framförallt kan jag idag se min egen del i denna socialisationsprocess på ett helt annat sätt än tidigare. Snart är jag den *enskilde* pedagogen som kan göra skillnad, som kan vara med och motverka de traditionella könsmodellerna inom skolan. Jag har upptäckt vilken makt jag har och jag vill utnyttja denna till något positivt. Vad jag bör vara medveten om är att varje diskurs som jag själv deltar i konstituerar mig på olika sätt. Om denne stärker eller begränsar mig beror på vilka antaganden som finns inlindade i diskursen om vad jag kan eller inte kan göra, tänka, känna eller vara. Den bestämmer också hur jag tror att en förändring ska kunna ske.

Mitt syfte med den här studien har inte varit att dra några generaliseringar, vilket skulle vara svårt efter bara en intervju. Min förhoppning är att den som läser detta arbete ska reflektera över vilken komplex verklighet vi lever i då det gäller social konstruktion av kön. Våra egna erfarenheter, normer och värderingar framstår tydligare då de får förhålla sig till andras upplevelser av de samma. Vi behöver någonting att jämföra med. Det är min tanke att genom den här berättelsen så belyser vi våra egna tankar och kan på så sätt reflektera och förhoppningsvis ge oss själva nya perspektiv. Alla som ska arbeta med barn eller människor bär med sig sin historia och denna kommer att påverka utformandet av verksamheten och det

sätt som man väljer att bemöta flickor och pojkar på. Jag tror att det är här man måste börja, om man som jag nämner redan i inledning vill utplåna dessa könsskillnader. Man måste börja hos sig själv.

9. Referenser

Litteratur

- Bjerrum, Harriet Nielsen och Rudberg, Monika (1991); *Historien om flickor och pojkar – könssocialisation i ett utvecklingspsykologiskt perspektiv*. Studentlitteratur: Lund
- Davies, Bronwyn (2003); *Hur flickor och pojkar gör kön*. Liber AB: Stockholm
- Einarsson, Jan och Hultman G, Tor. (1984); *God morgon pojkar och flickor – om språk och kön i skolan*. Gleerups förlag: Malmö
- Elvin– Nowak, Ylva och Thomsson, Heléne (2003); *Att göra kön- om vårt våldsamma behov av att vara kvinnor och män*. Albert Bonniers förlag
- Gannerud, Eva (2001); *Lärares liv och arbete – i ett genusperspektiv*. Liber AB: Stockholm
- Holme, Magne, Idar och Bernt, Krohn, Solvang (1996); *Forskningsmetodik- om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Studentlitteratur: Lund
- Hirdman, Yvonne (2003); *Genus- om det stabila föränderliga former*. Liber AB: Stockholm
- Kvale, Steinar (1997); *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur: Lund
- Lieblich, Amia; Tuval-Mashiach, Rivka och Zilber, Tamar(1998); *Narrative research – reading, analysis and interpretation*. Thousand Oaks, Calif.: Sage
- Molloy, Gunilla (1992): *God morgon fröken - ett samtal om makt, kön och lärarprofessionalism*. Almqvist & Wiksell Förlag
- Petersen, Karin och Glasdam, Stinne m.fl. (2007): *Livshistorieforskning og kvalitative interview*. Viborg: PUC
- Prieto, Pérez, Héctor (2006); *Erfarenhet, berättelse och identitet: livsberättelsestudier*. Estetisk-filosofiska fakulteten, Karlstads Universitet
- Seidman, Irving (1991); *Interviewing as qualitative research – a guide for researchers in education and the social sciences*. Teachers College Press: New York
- Skolverket; *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94*. Norstedts juridik AB
- Skolverket; *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. Nordstedts juridik AB
- Svaleryd, Kajsa (2003); *Flickor, pojkar och pedagoger – jämställdhetspedagogik i praktiken*. Sveriges utbildningsradio AB
- Tallberg Broman, Ingegerd (2002); *Pedagogiskt arbete och kön – med historiska och nutida exempel*. Studentlitteratur: Lund
- Tidigare uppsatser

Bryntesson, Ylva (2006); *Berättelser om rollen som kvinnlig ledare*. D-uppsats: Institutionen för utbildningsvetenskap: Karlstad

Bilaga

Hej xxx!

Jag skriver till Dig med anledning av det möte vi bokade in. Jag lovade att sända över lite mer detaljerad information om vad studien går ut på så att även Du får en chans att förbereda dig. Jag läser som sagt sista terminen på lärarprogrammet och har en inriktning mot *Språk och lärande i ett kulturellt perspektiv*. Det examensarbete jag ska göra faller inom ramen för detta och jag har då valt ett genusperspektiv. Jag ställer mig i vida ramar frågan om hur könssocialisationen kan ta sig i uttryck i ett klassrums perspektiv. Förhoppningsvis har Du med din erfarenhet mycket tankar kring detta. Spännvidden på undersökningen blir ju inte så bred då jag gör ett fåtal intervjuer och jag har inte heller för avsikt att göra några generaliseringar, utan mer få en djupgående analys över hur man kan tänkas arbeta och medvetandegöra denna process i skolan. Vilka tankar och föreställningar den enskilde individen har om kön eller genus är ju i sin tur påverkade av den egna socialisationsprocessen och den kultur man lever i. Därför har jag valt denna metod som kallas *Livsberättelsemetod*. Den intervju Du deltar i kan upplevas annorlunda än en intervju med den vanliga strukturen. Fokus för livsberättelseperspektivet ligger i Dina upplevelser kring ämnet för studien. Istället för att ha en mängd frågor att ställa har jag formulerat tre teman; *Individen - vem är du? Din roll som lärare samt ditt eget genusperspektiv*. Inför intervjun skulle jag vilja be Dig att fundera något på de tre temana och vad Du vill berätta. Fokus ligger som sagt på Dina upplevelser, på Dina erfarenheter om vad Du gjort, vilka Du mött och så vidare. Det blir ett komplement till den litteraturstudie jag gör och ger en mer levande bild av undersökningen. Vårt första möte tänkte jag vi kunde ägna åt de två sista temaområdena och fokusera mer på Dig som individ när vi träffas för den andra intervjun.

Jag vill även med det här brevet försäkra Dig om att din identitet och det Du berättar kommer att behandlas konfidentiellt. Valda delar av berättelsen kan som sagt komma att kopplas till utvalda teorier och redovisas i en slutgiltig rapport. Fingerade namn kommer att användas och andra igenkännande drag kommer att uteslutas. Användandet av bandspelare, som jag berättade om, sker för att jag ska kunna skriva ut intervjun och därifrån göra mina tolkningar och analyser. Det är således ingen annan än jag som kommer att ta del av intervjumaterialet. Det är även viktigt att Du är medveten om att det är helt frivilligt att delta i studien och Du har rätt att dra dig ur när som helst. Undersökningen kommer att vara färdig i början av 2008 och kommer att finnas att ta del av på Universitetsbiblioteket i Karlstad.

Vår intervju är inbokad torsdagen den xxx 2007 kl.xxx

Jag vill än en gång tacka för att Du valt att ställa upp i min studie.

Har Du några frågor eller funderingar före eller efter intervjun så är Du hjärtligt välkommen att kontakta mig. Jag nås på telefon xxx eller xxx samt via e-post xxx

Vänliga hälsningar// Therese Larsson

Individen - vem är du? En berättelse om dig själv och dina tankar och funderingar.

- Hur är du som person och hur har du varit? Var kommer du ifrån och vart är du på väg? Vad har du för tankar om ditt liv idag jämfört med förr. Målsättningar?
- Utbildning, tidigare arbeten och intressen etcetera .
- Tidigare roller (ex. elev, gympaledare, ung kvinna)
- Roller (kvinna, mamma, lärare, hustru, väninna)
- Krav och förväntningar (från vem, hur och varför)
- Stöd och motstånd (individ-, organisations- samt samhällsliv)
- Genusperspektiv i samhället . Egna tolkningar

Läraryrket

- Hur ser du på ditt eget arbete (prestation)/förskoleläraryrket i allmänhet?
- Hur ser du på din barngrupp (skillnader, likheter)?
- Förskolelärares/lärares uppdrag. Vad/vilka är målen?
- Interaktionen/bemötande mellan lärare/vuxen – barn
- Pojkar/flickor i förskolan
- Tillbakablick, hur ser det ut idag jmf med förr? Varför?
- Kompetens (din egen, andras, elever)
- Hinder och möjligheter (individ-, organisations- samt samhällsliv)
- För och nackdelar? (individ, grupp och organisatoriskt)

XXXXX

Det tredje temat har jag valt att ta bort då jag anser att denna innehåller detaljer som inte säkerställer Marias konfidentiellitet.

Andra viktiga områden som är värt att reflektera får Du naturligtvis med fördel lägga till själv. Det är Du som av gör vad som är viktigt att belysa inom temat genus.